

ELŐFIZETÉS

HELYBEN:

Egy évre ..... 24 korona.
Egy hónapra ..... 2 korona.

VIDÉKEN:

Egy évre ..... 28 korona.
Egy hónapra ..... 2 k. 40 f.

HIRDETÉSEK:

4-szörös pént sor egyszer 20 fillér,
minden következőnél 16 fillér.

Nyilttér pént sora 40 fillér.

ARADI KÖZLÖNY

POLITIKAI NAPILAP.

SZERKESZTŐSÉG:

Aradi és csanádi egyesült
vasutak palotájában.
TELEFON-SZÁM: 357.

KIADÓHIVATAL:

Aradi Nyomda Részvény-
Társaság.
József főherceg-ut 22. sz.
TELEFON-SZÁM: 151.

Arad, 1909.

FELELŐS SZERKESZTŐ:
STAUBER JÓZSEF.

Péntek, július 30.

Mai számunk főbb közleményei:

- Szterényi beszámolója.
- Vitalkozás az aradi székely nagygyűlés jövedelméről.
- Füstölő kemények között.
- Medvezki Zsigmond találmánya.
- A Tatárjárás Genuában.
- A spanyolországi forradalom.
- Ünneplik a levegő urát.

A brassói beszámoló.

Arad, július 29.

Szterényi József, kereskedelemügyi államtitkár brassói választói előtt ma beszámoló beszédet tartott. A hatalmas, szélesen alapozott beszéd, úgy tetszik, nem magának Szterényinek, hanem a kormánynak volt beszámolója, a melynek az államtitkár csak tolmácsa akart lenni. Egyéni vonatkozása szinte csak azokban a részekben volt a beszédnek, a melyek a kereskedelmi kormány reszortját illeték, s főként ott, a hol a szociálpolitikai alkotásokról volt szó, a melyhez Magyarországon tényleg ő szólhat a legtöbb illetékességgel. S annak ellenére, hogy a beszámoló beszéd a kormány három éves működésének adatait, eredményeit és várható hatásait fogta össze, az nem volt az adatok egyszerű halmaza, hanem olyan nyilatkozatok kísérték, a melyek nemcsak a magyar közvéleményben, de Ausztriában is nagy föl-tűnést fognak kelteni.

Az általános politikát érintő nyi-

latkozatai között érdekes a bevezetőnek az a mondata, amely a pártok szövetségét, a koalíciót már teljesen felbomlottnak tekinti, tehát a koalíciót, mint végleg eltemetett mulat tekinti. Az általános választói jog tekintetében közösséget vállalt Andrássy Gyula gróf javaslatával, s eltérően attól a módtól, amelylyel némelyek óvatosan csak az általános választói jogról nyilatkoznak, teljes nyíltsággal kijelentette, hogy a titkos választói jogot nemzeti szempontból veszedelmesnek tartja, s hogy olyan választójogra, amely teljes egyenlőséget biztosít mindenki számára, az ország még nem érett meg. Hasonló nyíltsággal, a részleteket ki nem kerülve nyilatkozott az önálló bank ügyére nézve, amelynek megoldását nem kívánja háttérbe kötni.

A beszéd derekát az ipari, kereskedelmi és szociálpolitikai ügyek foglalják le. Komoly szakemberhez illően, az államtitkár a statisztika fegyvereivel indult harcra, a mikor erre nézve a kormány három esztendő működésének az erkölcsi elégtételt meg akarta szerezni. S a számok lépésről lépésre haladva, nem tűnik fel dicsekvésnek az az önértékes kijelentése, hogy „a kisipar terén annyi történt három év alatt, mint az előtt soha.” A kereskedői körökben bizonyára maradó viszhangja lesz annak a kijelentésének, amelyben a kormány kereskedelembarát politikájáról szólott sel-

ítelte a parlament bizonyos részében tapasztalható kereskedelemellenes irányzatot.

Az államtitkár kijelentéseinek leg-súlyosabb része az volt, amelylyel Ausztriának a magyar gazdasági törekvések megbénítására irányuló szándékát bélyegezte meg. A kassa-oderbergi vasut osztrák vonaláról szólva, meg-ütkezését fejezte ki azon, hogy Ausztria képes a saját forgalmi érdekeit is megsérteni, csak hogy azzal a magyar gazdasági érdekeken nyomjon. Ha szövetséges államok között ilyesmi történik, ugymond, akkor a monarkia két állama egyre jobban távolodik és idegenedik egymástól. Majd rámutatott arra a veszedelemre, amelyet Ausztria nagy vasutállamosító akciója és hajózási politikája a magyar gazdasági önállóságra jelent, ha azt Magyarország hasonló tevékenységgel, áldozatokkal nem tudja ellensúlyozni.

Amikor ily kijelentések a kormány egyik politikai államtitkárjának ajkáról hangzanak el, aki annál a szerepnél fogva, amely neki jutott, ezidőszerint a magyar politikai életnek is egyik legjelentősebb tagja, akkor ez kétségtelenül jellemző arra a viszonyra, amely Ausztria és Magyarország között ezidőszerint fennáll. De azzal a nyílt agitációval szemben, amely Ausztriában a magyar gazdasági érdekekkel szemben nem szünik meg s amelyet több-kevesebb leplezettséggel az osztrák kormányok is

Két legenda.

I. A test s a lélek.

Egy gazdának volt egy nagyon szép gyümölcsöse, melynek ajtajához két őrt állított: jobbról egy világtalan, balról egy bénát.

Ezek ugyan be nem eresztenek senkit a kertbe s magok sem esznek a gyümölcsből, gondolta a gazda magában és betért a házba.

Ejféltájt, amikor felragyogott az égen a sok csillag és előkerült a hold is, a gyümölcs még szebben fénylett, mint nappal. Ekkor a béna így szólt a világtalanhoz:

— Milyen szép ez a sok gyümölcs!

— Hozz ide néhányat, szólt a világtalan, hadd ehessünk mi is belőle.

— Hogy menjek oda? — felelte a béna sóhajtván. — De jer, én felkapaszkodom a válladra, te pedig elviszel a fához. Ott szedek gyümölcsöt és akkor aztán kedvünkre ehetünk.

A világtalan engedelmességet és úgy tett, ahogy a béna mondta. Szedtek a gyümölcsből és ettek.

Reggel eljött a gazda. Az örök a helyükön voltak, az egyik jobbról, a másik balról, de a gyümölcs jó részét leszedték.

— Valljátok meg, — szólt a gazda, — hogy tolvajokat eresztettetek be.

— Esküszünk, hogy egyetlen tolvaj sem járt itt — feleltek az örök egyhanguan.

— Akkor egyikőtök evett a gyümölcsből. Ismerjétek be bűnötöket!

— Hiszen gazduram láthatja, hogy béna vagyok — szólt a béna. — Két lépést se tehetek a magam lábán.

— Nem látja, hogy vak vagyok? — szólt a világtalan és becsett szemére mutatott. — Még az utat se tudom.

De a gazda rátette a bénát a világtalan vállára, elvezette a fához és így szólt:

— Így csináltátok...

Csakugy van ez az emberrel is. A test nyugodt, tiszta, engedelmes.

— Hogyan is vétkezhetném! — mondja. Világtalan vagyok, nem látom a kísértést és nem ismerem a bűnhöz vezető utat!

— Hát én hogyan vétkezhetném! — mondja a lélek. — Amióta belőled lettem, úgy lebegek a levegőben, mint a madár.

Az Ur pedig fogja a testet, egyesíti a lélekkel és elvezeti őket az élet fájához. És az élet megkezdődik.

Ebben az egyesülésben rejlik minden, ami borzasztó, minden kísértés és egyben minden életöröm.

II. Az ember.

Isten egy új lényt szándékozott teremteni. Egy lényt, mely magában egyesítse a menyét s a poklot.

De az igazság angyala szólt:

— Ne alkod meg! Megszentségteleníti szentélyedet és hazugságot, ármányt vet a földön, miáltal mindenütt a ravaszság lesz otthon.

— Ne alkod meg! könyörgött az igaz-

ság angyala is. Kegyetlen lényé lesz, mely mindenkit megbánt és csak önmagát szereti. Süket lesz a mások könyörgésére és nem fogja hallani a bántalmazottak panaszát.

— Vérel fogja áztatni a földet, — tette hozzá a béke angyala. — Gyilkolás lesz a munkája; háborúk pusztítják el az országokat és halálos aggodalom költözik a szívekbe.

Ekkor elsötétült az Ur homloka. A lény, amelynek egyesíteni kellene az eget és a földet, semmisnek, rutnak tetszett. S az örök-kévalóság óta szilárd akaratában megérlelődött az elhatározás.

— Ne legyen hát?

Ekkor odalépett a Mindenható trónja elé legifjabb és legkedvesebb gyermeke: az irgalom, átölelte a jóságos Atya térdét és kérve szólt:

— Alkold meg mégis! Ha el fogja hagyni őt mindenik szolgáló — én felkeresem. Ügyelek rá, hogy ne térjen az igazság útjáról. Elvezetem a lelkét a szánalomhoz és megtanítom rá, hogy könyörületes legyen a gyöngéhez!

Az Ur homloka felderült, az arca sugárzott. A lény, mely az eget s a földet magában egyesítette, meglétt és Isten képmásává lett. Az Ur belélehelte lelkét és így szólt:

— Elj és tudd meg, hogy az irgalom gyermeke vagy.

Igy lett meg az ember.

Tolsztoj Leó.

támogatnak — az óvatos tapintat politikáját ami részünkről nem lehetett tovább folytatni. Ma talán még szokatlan, hogy egy magyar államtitkár ily élesen nyilatkozzék az osztrák hivatalos élet tényeiről — de ez határozottan aktuális és közérzést kifejező volt s a brassói beszédnek ez a része különösen lelkes viszhangot fog teremteni az országban. Ugy tetszik, hogy Sztérényi a három éves múlt adatainak leszögezése után ezeket a kijelentéseket, mint a jövő irányelveit tüzte lobogóra. Így több az érteke kijelentéseinek, mintha az egyszerű panasz akart volna lenni. A gazdasági téren nem lehet többé az Ausztriával való harmóniára, sima tárgyalásokra számítani. Legyen harc, amelyben a legfőlüll állók, a felelősök egyformák legyenek a legkisebbekkel. Ha ezt érthették Sztérényi beszámolójából, akkor beszéde nemcsak tartalommal bír, jelentős politikai esemény volt, de a gazdasági törekvések körül való küzdelem új irányjelzője.

Sztérényi beszámolója.

Az államtitkár a politikai helyzetéről.

(Expressz-tudósítás.)

Arad, július 29.

Sztérényi József kereskedelmi államtitkár ma tartotta beszámoló beszédét brassói választói előtt. Sztérényi tegnap Sinajában volt, ahol a román királyi párnak köszönte meg nemrég kapott kitüntetését és onnan tegnap éjjel utazott Brassóba. Az éjjelt a brassói pályaudvaron töltötte vasuti kocsijában. Reggel megjelentek a pályaudvaron a város előkelőségei, élükön Hiemes polgármesterrel. A szövetkezett magyar pártok nevében Zakariás János országgyűlési képviselő, a szászok nevében pedig Adám Károly ügyvéd üdvözölte az államtitkárt, aki erre rövid beszédben mondott köszönetet. A pályaudvarról hosszú kocsisorban a városba hajtottak, ahol délután négy órakor a városháza nagytermében mondotta el beszámolóját Sztérényi államtitkár.

A beszámolóról, melynek politikai jelentőségét lapunk vezető helyén méltatjuk, itt következik tudósításunk:

Három év munkája.

— Tisztelt Uraim, Választópolgárok! (Halljuk! Halljuk!) Régi vágyam teljesedik a mai nappal, midőn hosszabb idő után ismét megjelenetek az Önök körében, hogy számot adjak Önöknek a kormány és törvényhozás tevékenységéről. Számot adjak erről a 3 évi tevékenységről épen a jelen időpontban, midőn a kormány csak ideiglenesen vállalta az ügyek vezetését és csupán azért, hogy egy súlyos válság alkotmányos megoldását lehetővé tegye. Számot adjak változott viszonyok közt, midőn a pártok szövetsége már felbomlott és a kritika korlátlanabban nyilatkozhatik meg.

Lehetőleg teljes képét akarom adni e három év munkájának és ezt annyival inkább, mert ez a tevékenység még eddig nem foglaltatott össze és mert ismételen találkozunk az a váddal, hogy e korszak szinte meddő volt. Teljes képét akarom tehát adni e korszak munkásságának és hiszem, hogy nem vészek felesleges munkát vele. (Halljuk! Halljuk!)

Bármily rendkívüli és közben politikailag súlyos is volt az a 3 év, tisztelt uraim, öné-

zettel vélem állíthatni, hogy komoly munka korszaka volt. Ez a korszak kettős irányzatot képvisel: *nemzeti konszolidációt egyrészt, komoly gazdasági és szociális irányzatot másrészt.* A nemzeti konszolidáció kifejezést nyert alkotmányunk bástyáinak megerősítésében és oktatásügyünkben a nemzeti érdekek biztosításában. Az a sajnálatos félreértés király és nemzet között, mely a mai kormány első hivatalbalépésével ért véget és az abból folyt események arra utalták a törvényhozást, hogy gondoskodjék eszközökről és módokról, melyek inkább alkalmasak a végrehajtó hatalom partatlanságát biztosítani és a jogbiztonságot növelni. Nem a korona jogainak csorbításával — ilyesemre nem gondolhatott senki — hanem a nemzet jogainak erősebb körülsáncolásával és a jogbiztonság növelésével. Ezt célozták a *közigazgatási bíróság hatáskörének kiterjesztéséről és a hatásköri bíróságról szóló törvények* és ugyanerre irányult az a tartalma szerint alárendeltnek látszó, lényegében azonban nagy horderejű törvény is, mely a *vármegyei közigazgatás rendezéséről szóló 1891. évi XXXIII. tc. hatályon kívül helyezéséről rendelkezik.*

Az alkotmányos garanciák sorozatát kiegészítette az *országgyűlési képviselő választások feletti bíráskodásról szóló törvény hatályának meghosszabbításáról alkotott új törvény*, mely választási visszaélések, erőszakos választások ellen kíván újabb védelem lenni, biztosítandó a nemzet akaratának szabad megnyilatkozását akkor, midőn alkotmány biztosította jogával élni kell. Ezekhez a törvényekhez sorakozik, ezeknek betöltése kívánt lenni annak a nagy alkotásnak létrehozatala, mely a kormány legfontosabb feladatát volt hivatva megoldani — az *általános választói jog*, melyre vonatkozó törvényjavaslatot a kormány betérjesztette ugyan, de amely a közbejött politikai események miatt sajnos eddig országgyűlésileg érintézetlen nem volt. Nagy alkotás ez, a legerősebb nemzeti érzék által sugallva, azaz az alapfeltevéssel, hogy ha a nemzet széles rétegei bevonatnak az alkotmány sáncába, a vezetés biztosításáék továbbra is a számbelileg is vezető magyarságnak és az intelligenciának. Szükségesnek tartom álláspontomat e tekintetben röviden körvonalazni, mert hisz ez ma a legfontosabb politikai kérdésünk. Közéleti tevékenységemben sohasem kerestem a népszerűséget, mindig csak meggyőződésemet követtem. Csak ezt fogom követni akkor, midőn ez a nagyfontosságú kérdés megoldásra kerül. Meggyőződésem az, hogy oly általános választói jogra, mely egyenlőséget biztosítson minden irányban, ma még nem értünk meg. Meggyőződésem, hogy aki alkotmányos jogokat van hivatva gyakorolni, aki döntő szavazatot ad le arra nézve, hogy az állam kormányzatában mely irány és elvek érvényesüljenek, annak erre képesnek is kell lennie. Ellenkező esetben mások akaratát érvényesítő tömeguralom fejlődik ki. Ez pedig igen veszedelmes lehet. Meggyőződésem, hogy az ugynevezett általános egyenlő titkos választói jog nemzeti szempontból veszedelem lehet az országra nézve. (Élénk helyeslés.)

A választói jogról.

Ez lévén a felfogásom, önként következik ebből, hogy az általános választói jognak csupán oly formáját fogadom el, mely e részben a legkisebb kockázattal jár. Ilyen a kormány erre vonatkozó törvényjavaslat, ellenben oly reformot, mely az ugynevezett egyenlő titkos választói jogban jutna kifejezésre, nem fogadnék el, sőt ilyenrel szemben köteleységemnek tartanám a legerősebb harcot is felvenni. (Élénk helyeslés.) Mert ne feledjük, hogy ennek a kérdésnek szerencsés vagy szerencsétlen megoldásán fordulhat meg az ország egész jövő alakulása. Itt dőlhet el a kérdés: egységes nemzet és állam maradjunk-e vagy nem és éppen ezért, ha valahol, ugy is indokolt a legnagyobb óvatosság és az aggodásig menő skrupulozítás, itt kell kerülni minden jelszó politikát, bármily tetszetős legyen is az, itt a reális számítás alapjára kell helyezkedni. (Élénk helyeslés.)

Talán éppen itt, az ország erdélyi részeiben kell ezt a legkevésbé bizonyítani. Sajnos, hogy dacára e kérdés rendkívül nagy fontosságának, nem sikerült azt eddig alkotmányos elintézéshez juttatni. El is tekintve attól, hogy erre a

kormány és országgyűlés a koronával és a nemzettel egyaránt kötelezettséget vállalt, mulhatatlanul szükségesnek tartom annak a jelen országgyűlés által való megoldását. Omagunk iránt tartozó kötelesség ez. (Igaz! Ugy van!) Bármily nagyok legyenek is az ellentétek, mely a 3 év előtt éppen ennek a kérdésnek megoldására egyesült pártokat egy más, ugyancsak nagyfontosságú kérdésből folyólag egymástól elválasztják, nem adom fel, nem adhatom fel a reményt, hogy a pártok minden szövetség nélkül is meg fogják találni annak módját, miszerint ezt a nagy kérdést a nemzet javára mielőbb megoldják. Ha ez megtörtént, ám törjön ki ismét a pártok egymás közötti harca, de amíg ez az ország, a magyar nemzet érdekében meg nem történik, addig dugjuk hüvelyekbe kardjainkat.

A millenium évét megelőzőleg szintén nagy politikai harc dult nálunk, összehasonlíthatatlanul több tárgyi okból, mint ma. A millenium ünnepére azonban elült. Fegyverszünetet kötöttek a pártok, hogy ne zavarja a fegyverszünet az ünnepi hangulatot. Most nem ünnepről van szó, hanem a nemzet létének biztosításáról. Ily körülmények között, midőn évtizedekre kiható, nemzetünk létét érintő alkotást kell biztosítani, alkotmányunk legerősebb védőbástyáját kell megépíteni, ilyenkor ne lehetne rövid fegyverszünetet teremteni? Ennek a kérdésnek megoldásánál el kell tünnie minden más szempontnak, itt nem érvényesülhetnek párt szempontok, minden párt kötelessége ezeket alárendelni annak az egy nagy érdeknek: a magyar nemzet egysége biztosításának! (Élénk helyeslés!)

Ezután állt a kormány és törvényhozás az iskola terén való működésének ismertetésére.

A gazdasági tevékenység.

Átérve azután a gazdasági térre, mely a szociális irányu működéssel együtt élesen domborodik ki a kormány és törvényhozás három évi tevékenységében, a legnagyobb alkotással kezd, mely kimagasló lenne bármely nagy kulturállamban is, melyet illetőleg csak egy vélemény lehet, a csodálaté megalkotója iránt: az adótörvényekkel. Egy élet gazdag tapasztalatai és több mint egy évtized nagy munkájának eredményei vannak lefektetve abban a 8 törvényben, melyet az adóreform alkot. (Helyeslés.)

A közgazdasági tevékenység második csoportjába tartozik az a nagy anyag, mely az Ausztriával való gazdasági viszony rendezésére vonatkozik. Egy teljes évi kormányzati tevékenységet foglalt le. Az államtitkár ezzel az anyaggal behatóan foglalkozott:

A magyar autonom vámtarifáról szólott először, melynek nagy jelentőségét ma nem méltatja eléggé az ország. Nagy gazdasági horderejét csak akkor fogja felismerni, amikor 1915-ben új kereskedelmi szerződési tárgyalások előtt fog állani Ausztriával. Akkor és csak akkor fog az ország annak tudatára jönni, hogy a magyar autonom vámtarifával, jöllehet ez tételeiben nem szolgálja teljesen a magyar gazdaság érdekeit, hisz nem is ilyenek készült eredetiben, tulajdonképen ugyanazt szerezte magának, amit egy előrelátó, bölcs fejedelem megfelelő hadi kincsesel. Amint az békében nem kamatozik, de a háboru eshetőségére döntő fontosságú lehet és sokszor a béke biztosítására is alkalmas eszköz: ugy a mi külön vámtarifának sincs semmi hatása ma, de nagyon hecses eszköze lesz az országnak az új tárgyalások idején. (Helyeslés.)

Ma tényleges kifejezője vámtérületi jogi önállóságunknak, mert önálló vámtarifája csak önálló vámtérületnek lehet. Akkor eszköz lesz gazdasági érdekeink sikeresebb megvédésére. Eszköz a gazdasági önállóság biztosítására.

Gazdasági viszonyunk Ausztriával.

Az Ausztriához való gazdasági viszonyunk rendezése tekintetében — folytatta Sztérényi — két szemrehányással találkozunk minduntalan. Az egyik, hogy nem hoztuk meg az önálló vámtérületet, a másik, hogy a megegyezésben anyagi vereséget szenvedtünk. Kimerítően ismerte mindenekelőtt, hogy mi volt a helyzet a szerződéses tárgyalásoknál, majd azt fejtegette, hogy mit nyújt a létrejött megegye-

zés? Mindenek felett Magyarország állami önállóságát juttatja érvényre oly módon, mint eddig soha. Ausztriával olyan módon szerződünk, mint bármely más külföldi állammal, mint két teljesen önálló állam egymással csak szerződhetik; ennek kapcsán felszabadítottuk egész sorozatát az eddig közös egyetértéssel intézett ügyeknek, (posta, házalás, tengerészet, védjegy — mustraügy stb.) önálló cselekvési jogkörünkben szervezve vissza azokat. A megegyezés biztosítja nekünk 1917-re önálló gazdasági berendezkedésre való tényleges áttérhetést. Szerettük volna a tényleges vámterületi önállóságot már most szerződésileg lekötöni 1918. elejére. Nem a kormányon múlt, hogy a siker reményével megindult ezirányú tárgyalások nem vezettek eredményre. A szerződés elhárította az utóból az önálló vámterületre való áttérhetés összes akadályait. Nem írott jog többé ez, hanem intézményes garanciákkal van biztosítva. Ebben többé semmiféle nemzetközi szerződés kötése nem teremthet kényszerhelyzetet.

És nem utolsó vívmánya e megegyezésnek, hogy ezentúl minden nemzetközi szerződés Magyarország részéről külön is aláírandó, vagyis mostantól kezdve Magyarország kifejezetten is nemzetközi jogalanyvá vált. Ezekkel szemben jelentősebb anyagi megterhelést, a quotaterhet kivéve, nem jelent reánk nézve a megegyezés. Igaz, hogy anyagi előnyöket sem.

Miután ennek a kérdésnek egész a mélyéig hatolt, rátért arra a kérdésre, hogy miért döntött a kormány a megegyezés mellett és miért nem választotta a status quot?

Nem választotta a status quo-t, mert a status quot — hangsúlyozta az államtitkár — nemcsak nem jelentette volna a vámterületi önállóságot, hanem csak ugyanazzal a lekötöttséggel járt volna 1917-ig, csak hogy azzal a különbséggel, hogy míg a szerződés az önálló vámterületre való áttérhetést minden képzelt akadályát egyszersmindenkorra elhárította, addig a status quo mellett azok mind fennmaradtak volna, és míg a megegyezés nyugodt gazdasági fejlődést biztosít csak tőlünk függ, hogy a rendelkezésre álló időt kellően ki is használjuk magunk javára — addig a status quo már gazdasági harcot, olyan guerilla-harcfélet jelentett volna, mely ismét lekötötte volna legjobb erőinket.

Sajnos ugyan — tette hozzá, — hogy a nyugalom, melyet reméltünk, nem következett be és Ausztriában állandó a Magyarország elleni izgatás most is! De erre számítani csak nem lehetett!

Ezután azt fejtette ki, hogy céltudatos gazdasági politikát kell a balkán államokkal szemben követnünk és kiemelte, hogy *törekednünk kell a múltban elkövetett hibákat, a mennyire még lehet jóvátenni, és a szomszédos keleti államokat gazdaságilag lehetőleg szorosán magunkhoz fűzni.* (Élénk helyeslés)

A romániai szerződés.

Erből a szempontból indulva ki, megkötötte a kormány Romániával az új kereskedelmi szerződést, mely alkotmányos elintézésre vár. Megkötötte áldozatok árán is, csak hogy a szomszédos állammal kedvezőbb gazdasági relációkba jussunk és ennek révén a két állam szorosabb politikai viszonyba is kerülhessen egymással. Sajnos, hogy a Szerbiával korábban megkötött kereskedelmi szerződés nem kerülhetett alkotmányos tárgyalásra; nem rajtuk múlt, hogy ezt vissza kellett vonni. Magasabb politikai érdekek, valamint az ipar és kereskedelem fontos érdekei követelik azonban, hogy ha *házaik gazdasági viszonyaival számoló szerződések köthetők Szerbiával, Bulgáriával és Montenegróval, azok mielőbb megköttessenek, hogy végre-valahára rendezett külkereskedelmi viszonyaink legyenek és a balkán-politika tekintetében azt az erőt kifejthessük, mely monarchiánkat megilleti és annak érdekében van.* (Élénk helyeslés.)

Az iparfejlesztés.

A kormány és törvényhozás gazdasági irányu tevékenységének további csoportját az iparpolitika képezte. E részben első helyen emlíkezik meg a *házaik ipar fejlesztéséről szóló törvényről*, mely új nyomokat igyekezett vájni az iparfejlesztési politika számára; mely végre

valahára biztosította a házaik ipari termelésnek a közhatóságok ó-szes ipari szükségleteit; és itt kell említést tenni az országos ipartanácsról szóló törvényről is, mely ezt a véleményező testületet új, sokkal szélesebb alapokra fektette. Ide tartozik az új ipartörvény tervezetének elkészítése is, melylyel a kormány házaik iparos közönség több mint husz éves kérését teljesítette.

A kisipar terén annyi történt e három év alatt, mint azelőtt soha. Egyedül gépsegélyekre kerekén 3 200 000 koronát fordított a kereskedelemügyi miniszter s míg azelőtt egy évre átlag 250 000 K. ily támogatás esett, ezen időszakban ez meghaladja már az évi egy millió koronát. Ugyanez a jelenség érvényesül a kisipari szövetkezeteknél is, melyekre ez idő alatt kerekén 1 500 000 K. fordított. Sokkal nagyobb arányokban jelentkeznek természetesen a gyáripárban, melyben a nagy arányokban kifejezett állami üzemek nélkül ezen három évi idő alatt kerekén 85 millió korona befektetéssel létesültek, illetve kibővültek gyárak, melyek kerekén 22 000 új munkást foglalkoztatnak és évenként mintegy 70-80 millió K. értékű iparcikket termelnek. Oly eredmény ez t. uraim, minővel állami iparfejlesztésünk rövid története — sajnos — eddig nem dicsekedhetett.

Az iparpolitikával szerves kapcsolatban áll a fűtőanyagkérdés és a kereskedelem. Előbbi tekintetében nagy horderejű, egész gazdasági életünkre kiható kezdeményezés fűződik ehhez a kormányhoz, mely kezdeményezés egyúttal nagy szociális jelentőséggel is bír: az állami szénbányászat, melynek szolgálatára alkottatott az állami szénbányászat fejlesztéséről szóló törvény is.

A kereskedelem védelme.

Majd a kereskedelemre tért át az államtitkár beszédében. Valami nagyobb szabásu alkotásokra ezen a téren — mondta — sajnos, nem ualhat. Sőt a mi történt ez irányban, annak egy részét is maga ellen irányítottak véli a kereskedő osztály. Joggal-e, vagy nem, itt nem kutatja. De amennyire a leghatározottabban állítja, hogy a kormánnyal szemben teljesen jogtalan a kereskedelem ellenesség vádja — ugyan, oly őszinteséggel megvallja, hogy a törvényhozás tekintélyes része nem mondható valami nagy kereskedelembarát érzelműnek.

A mértékekről, ezek használatáról és ellenőrzéséről, vagy a külkereskedelmi statisztikáról, vagy a csekkéről szóló törvények bizonyára nem mondhatók kereskedelem elleneseknek. Ellenben a kereskedelmi üzletek átruházásáról és a végrehajtási eljárásról szóló törvény módosításáról alkotott törvények azok, melyeket a kereskedő osztály egy része maga ellen irányítottak tekint. Őszinte sajnálattal kell látnia közgazdaságunk minden igaz barátjának azt az averziót — hangsúlyozza — mely gazdasági körünk egy részében a kereskedelem ellen kétségkívül megvan. Sajnálatos ez annál is inkább mert gazdasági életünk legerősebb tényezőjének, akár agrár, akár ipari tekintetben épen a hazafias kereskedelmet tartja. Ennek támogatása és közreműködése nélkül meddő marad minden mezőgazdasági- vagy iparfejlesztési törekvésünk. Visszaélésekről, melyek a gazdasági élet minden ágában — így a kereskedelemben is előfordulnak, nem lehet és nem szabad egész foglalkozási ágakra következtetni. A magyar kereskedelem maga üldözi legerősebben a körében előforduló visszaéléseket és jellemző e tekintetben, hogy a tisztességtelen, versenyről szóló törvény alkotását — amelyre vonatkozó törvényjavaslat alkotmányos tárgyalásra szintén készen áll — maguk a kereskedelem érdekképviseletai sürgették legjobban. A magyar kereskedelem becsülettel teljesíti a maga feladatait a házaik gazdaság szolgálatában és egyúttal igen jelentős társadalmi tényezővé tudott emelkedni: megérdemli tehát az őszinte tiszteletet.

Közlekedési vívmányok.

Sorra kerül ezután a közlekedés és a szociálpolitika A vízi beruházások ismertetését a vasutak ügye követte. Nemcsak az államvasutakról szólott, hanem a többitől is. Kiemelte, hogy egész vasutépítésünk történetében ez a három év volt a legtermékenyebb. Ezen aránylag rövid idő alatt 31 helyi érdekű vasuti tör-

vény alkottatott, míg maga a vasuti hálózat 18 461 kilométerrel 21 473 kilométerre emelkedett, vagyis ezen 3 év alatt 3012 kilométer vasutvonal épült, a befektetési tőke pedig az ezen idő alatt engedélyezett 44 helyi érdekű vasutnál kerekén 161 millió koronát tesz.

Külön tesz említést a kassa—oderbergi vasuton eszkalendő beruházásokra vonatkozó törvény megalkotásáról, melylyel 46 5 millió korona beruházást biztosított a törvényhozás ennek a ránk nézve gazdasági szempontból kiválóan fontos vasutvonalnak kellő forgalomképessé tételére. Sajnos, — mondta az államtitkár — hogy a kívánatos cél még ezzel az áldozattal nem biztosítható teljesen, amennyiben így még mindig csak a vasut magyar vonala lesz teljesítőképes, nem úgy az osztrák vonala is. E részben hosszas tárgyalásokat folytatott a kormány az osztrák kormánnyal, de nem volt képes egész eredményt elérni. Ausztria inkább megakadályozza a saját területén levő vasutvonal megfelelő kialakulását, tehát saját forgalmi érdekeinek kielégítését, csak hogy ez a vasut ne állhasson egyúttal a magyar gazdasági érdekek szolgálatában is. A szűkkeblűség és ellenséges indulat oly mértéke, mint aminőt ennek az ügynek a tárgyalásánál volt alkalmunk Ausztria részéről velünk szemben tapasztalni, még egymással szemben is teljesen idelgen államoknál is példátlanul áll. Mennyiveinkább évszázados államjogi szövetségben lévő két állam között! A legvilágosabb célzat: Magyarország gazdasági károsítása, elzárása a természetes forgalmi iránytól és megtagadása a forgalom törvénybiztosította lebonyolításának. Aki őszintén akarja és keresi a monarchia két államának egymással és egymás mellett való békés megélését, mint én is — hangozta Szerényi — csak mélyen fájlathatja azt a csaknem minden téren észlelhető jelenséget, mely egyúttal előre veti árnyékát az 1915-ben kötelességszerűen megindítandó újabb tárgyalásoknak. Ez a szűkkeblűség és ellenséges indulat súlyos gazdasági károkat okoz ugyan nekünk, — pl. csak a szénszállításnál két év alatt mintegy 5 millió koronával károsította meg a kassa—oderbergi vasutat és az államvasutakat, de sokkal nagyobb bajokat fog okozni a monarchiának, mert általa és következtében a két állam — a monarchia minden igaz hívének őszinte sajnálatára — mind jobban és jobban távolodik egymástól, vagyis egészen ellenkező lesz az eredmény, mint amit tulajdonképpen céloznak.

A vasutasügyek rendezése.

Beszélt ezután a vasuti szolgálati rendtartásról, majd hozzátette, hogy a mily liberálisan rendezte a kormány az alkalmazottak jogviszonyait és a mily áldozatkészséget tanúsított a törvényhozás és illetmények rendezésével, mely ma már évi 22 millió korona kiadási többletet jelent: oly határozottsággal kellett gondoskodnia a kormánnyak a rendszabályokról, melyek alkalmasak legyenek a forgalom zavartalanosságát biztosítani. A legnagyobb gazdasági érdekek forognak kockán a vasuti forgalom megzavarásával. Az élet- és vagyonbiztonság kérdése ez egyúttal, természetes tehát, hogy a legmesszebbmenő intézkedésekre volt szükség e tekintetben. Ez intézkedések szükséges voltát igazolta máris az a féktelen izgatás, mely különösen a vasuti munkások körében folyt, melylyel szemben fel kellett oszlatni azokat a szövetségeket, sőt ki is kellett mondani, hogy a vasuti szolgálat és a szociáldemokrata pártszervezethez való tartozás összeférhetetlen. Ezzel a rendelkezéssel nagy szolgálatot vélt tenni a kormány a vasutaknak, a közönségnek és magának az állandóan izgalomban tartott munkaságnak is. Ezt az irányzatot — szólott az államtitkár — minden rendelkezésre álló erővel és eszközzel ki kell irtani a vasuti alkalmazottak köréből, ha kell, még kivételes eszközökkel is. A vasutaknál a feltétlen fegyelem a főkövetelmény, ezt pedig helyre kell állítani minden körülmény között; a vasut komoly felelőssége tudatában levő megbízható személyzetének magának érdeke ez, a mely megérdemli tiszteletünket és elismerésünket.

A más. fejlesztése.

Megteve az elengedhetetlenül szükséges intézkedéseket a forgalom zavartalan lebonyolításának biztosítására és kielégítve a sze-

mélyzet összes méltányos igényeit, a kormány legfőbb gondját az államvasutak teljesítőképességének biztosítása képezte.

E részben a kormány igen nehéz feladat előtt állott. Egyrészt az előbbi években nem eszközöltettek a szükséges beruházások oly mértékben, mint azt a megnövekedett forgalom igényelte volna, másrészt a forgalom hirtelen oly arányokban növekedett, hogy erre számítást alapítani előre nem lehetett. Ennek természetes következménye volt a sok forgalmi nehézség, a melyet leküzdeni kellett.

A kormány tehát a legsürgősebb szükségletek kielégítésére kért felhatalmazást a törvényhozástól, mely előbb 1907-ben 90.000.000 koronát, majd 1908-ban 202 millió koronát bocsátott beruházásokra rendelkezésére.

Csak hogy ezzel csupán a legégetőbb hiányok voltak, illetőleg lesznek pótolhatók. Államvasutunk — sajnos — oly állapotban van, hogy ha további nagy befektetésekkel és a szükséges szervezeti intézkedések gyors keresztülvitelével nem sietünk segítségére, de egyúttal nem kezeljük azt a legerélyesebb kézzel, akkor rövid időn belül igen-igen komoly bajok állhatnak ott be, melyek azután természetes kihatásuknál fogva nemcsak az állampénzügyekre, de az egész közgazdasági életre oly súlyos következményekkel fognak járni, melyekért lehetetlen lesz a felelősséget vállalni. Ezt t. uraim teljes nyíltsággal megmondani kötelességemnek tartom. Az állampénzügyekre való káros kihatás — sajnos — máris mutatkozik, az államvasutakba befektetett tőke kamatoztatása az 1906. évi 4,3%-ról már leszállott 1908-ban 2,82%-ra.

Ezen az állapoton kis részben segíteni fog az egész államvasutak árutarifájának reformja, mely az érdekeltséggel egyetértésben vitetett keresztül, de szemben a több mint 50 millió korona jövedelem-csökkenéssel, elenyésző az így fennálló 16—17 millió korona bevételi többlet, úgy, hogy mélyreható reformokra lesz itt még szükség. A beruházási szükségletet illetőleg kétszen áll egy tíz évre megállapított részletes terv. Minden előkészület meg van téve annak tervszerű keresztülvitelére, de ez legalább 700—800 millió korona befektetést fog igényelni. Első helyen áll e tekintetben a budapesti pályaudvarok kérdésének megoldása, mely szintén teljesen elő van készítve.

Nem kisebb jelentőségű az államvasutak szervezeti reformjának kérdése.

A vasutak dolgánál említette fel az államtitkár a horvát nyelv kérdését is, melyet tudvalevőleg a vasuti szolgálati rendtartás tárgyalása alkalmával vetettek fel a képviselőházban. A horvát képviselők — mint ismeretes — az államvasuti alkalmazottakat állami közegeknek minősítették a konfliktus kitörésekor. Következtek a horvát országgyűlési választások. Ekkor az államvasuti alkalmazottak választói jogot reklamáltak maguk számára. És mi volt erre a válasz? Szintén az összes horvát-szlavonországi helyi hatóságok, tehát az autonóm horvát hivatalos közigazgatási szervek — mintha parancsra történt volna — azzal a megokolással utasították el ezeket a kérdéseket, hogy a magyar királyi államvasut az államnak magánvállalkozása, alkalmazottai tehát sem közös, sem országos hivatalnokok és így nem választójogosultak. Ime a kétszínű játék. Eronyi tartalommal és erkölcsi alappal bir az egész horvát kérdés, úgy a mint ma fel van vetve. És ezt látva, szerencsének tartja az államtitkár az országra nézve, hogy a vasuti szolgálati rendtartás alkalmat adott e kitörésre. Az ország idejekorán vehette észre, hogy saját területén robbanó aknák vannak elhelyezve, melyek súlyos veszedelmeket hozhatnak számára.

A kivándorlás megakadályozása.

Beszédének következő része a kormány és törvényhozás szociálpolitikai működésének méltatása volt. Behatóan ismertette a kormány szociálpolitikai tevékenységét a különböző területeken. Természetszerűen érinti a kivándorlás kérdését is. Hangoztatja, hogy a kivándorlással komolyan kell foglalkozni. A vele járó nagy vérvesztés erősen érezteti hatását különösen a mezőgazdaságban és iparban, melynek legjobb munkaerőt vonja el. De nagy veszedelmet jelent a véderő szempontjából is. Lesújtó hatása erősen érezhető az utóbbi évtized sorozási eredményeiben, véderőnk legjobb anyagát veszti el általa.

A szociális alapokra fektetett birtok-politika kapcsán megemlékezik a kormány lakásügyi politikájáról, mely egyrészt a gazdasági munkaházak építésének állami támogatásáról, másrészt a Budapest székesfővárosban és környékén állami költségen létesítendő munkaházakról szóló törvény megalkotásáról, továbbá az új adótörvényekben és az iparfejlesztési törvényben a munkaházaknak nyújtott messze-menő kedvezményekben jut kifejezésre.

A munkások és kisiparosok segítése.

Az alkotások hosszú sorával bizonyítja, hogy ahol a munkásosztály komoly érdekei fognak szóban, ott a kormány készséggel vállalkozik azok kielégítésére és a munkaadó osztály dícséretére legyen mondva, ez e részben mindig készséggel állott a kormány rendelkezésére és támogatására. A kormány és a törvényhozás szociális irányu tevékenységének egyik legjelentős-bbje a munkásosztály iránt és katasztrófális eshetőségektől mentették meg az ipart. Majd rátér a törvény kapcsán arra a sűrűn hangoztatott panaszra, hogy a törvény türelmetlen terheket ró a kisiparosokra és számszerű adatokkal bizonyítja be, hogy ezek a panaszok nem jogosak.

Az ország kisiparosságának — sajnos — kerekén 62%-a már minden segédszemélyzet nélkül dolgozik. Ezek természetesen semmiféle terhet sem viselnek. A többi 38% túlnyomó része egy-két segédet vagy inast foglalkoztat. Ezek ezelőtt a járulék egyharmad részét fizették, ma a paritás biztosíthatása érdekében, hogy a munkásbiztosítás kiragadtassék az egyoldalú hatalmi körből, felét fizetik, de az országgyűlés által felvett módosítás alapján a törvénynek rendelkezése szerint öt éven át csak 2%-os. Azok a kisiparosok, kik ezelőtt 3%-os járulékkal voltak megterhelve, ma egyetlen fillérrel sem fizetnek többet, mint ezelőtt. Azoknál ellenben, kiknél a járulék ezelőtt is 2% volt, tényleg jelentkezik némi emelkedés a terhekben. Olyan-e az az emelkedés, hogy jogos panaszra adhat okot? Csak a vidéki viszonyokat veszi itt alapul, mert Budapesten ezelőtt is 3 százalékos járulékkulcs állott fenn. A vidéki iparosoké túlnyomó többségének átlag napi 2 korona a munkabére. A legnagyobb része a vidéki kisiparosoknak — a segédszemélyzet nélkülieket már figyelmen kívül hagyva — egy segédet és egy inast alkalmaz. Egy ily kisiparos tehertöbblete az új törvény alapján hetenként 5 fillér, évente 2 korona 60 fillér ha pedig csak egy segédje van, akkor heti 3 fillér és évi egy korona 56 fillér; ha két segédje van, heti 6 fillér és évi 3 korona 12 fillér; 3 segéd mellett heti 9 fillér, évi 4 korona 68 fillér; 4 segéd mellett heti 12 fillér és évi 6 korona 24 fillér, végül, a mi sajnos igen kevés van az országban, 5 segéd mellett heti 15 fillér és évi 7 korona 80 fillér. Azt mondhatná valaki — folytatta fejtegetéseit az államtitkár, — hogy tendenciózusan a legalsóbb fizetési osztályt vettem és innen e kedvező eredmény. Igaz, hogy e szemrehányás jogosulatlan lenne, mert hisz a tényleges bérviszonyok a mérvadók. Mégis vegyük azt az esetet is, amidőn az iparosoké napibére 3—4 korona közt váltakozik. Sajnos, ilyen ipari viszonyaink nincsenek. Ez esetben egy iparos 1 segéddel, mindössze heti 7 fillérrel és évi 3 korona 64 fillérrel fizetne többet, mint ezelőtt; ha pedig veszük 1 segédet, 1 inast, akkor többlete heti 9 fillér és évi 4 korona 68 fillér, 2 segédet és egy inast, akkor többlete heti 16 fillér és évi 8 korona 36 fillér; sőt ha itt is az öt segédet foglalkoztató kisiparosig terjesztjük ki a számítást, akkor az ilyen kisiparos tehertöbblete mindössze heti 35 fillér és évi 18 korona 20 fillér.

Ime a nagy panaszoknak tárgyi alapjai. Ezekből az adatokból megítélheti mindenki e panaszok alapos voltát.

Ezzel azonban korántsem akarja mondani, hogy a törvényen a gyakorlati élet szempontjából nincs javítani való. Kétségkívül van, mert mint minden emberi alkotásnak, ennek a törvénynek is vannak hibái és hiányai. Nem is tagadja a hiányokat, pótolni is akarja azokat, sőt az erre vonatkozó törvényjavaslat teljesen készen is van már, mely segíteni lesz hivatva az eddig tapasztalt legsúlyosabb bajokon: egyszerűsíteni lényegesen az eljárást és ezzel az iparosság terheit; intézményesen gon-

doskodni arról, hogy a pénztárak ne válhassanak egyoldalú hatalmi tényezőkké és feltétlenül biztosítani, miszerint ezek személyzete a munkaadókkal és munkásokkal szemben egyaránt pártokon kívül álljon.

A munkaadók szívesen hoznak áldozatokat munkásaikért, de ezzel szemben biztosítékot akarnak aziránt, hogy ez áldozatok nem fordítatnak ellenük. Ezt a biztosítékot meg fogja adni nekik a szóban levő törvényjavaslat.

Az ügyvédek nyugdíja.

Végül megemlékezik a szociális irányu alkotások rendjén az országos ügyvédi gyám- és nyugdíjintézetéről szóló törvényről is. Itt megjegyzi, hogy ha helyes és szükséges volt gondoskodni az ügyvédek kötelező nyugdíjbiztosításáról, immár elérkezett volna az ideje az ipari és kereskedelmi alkalmazottak aggkor- és rokkantbiztosításának, valamint a kisiparosság kötelező nyugdíjbiztosításának is.

A múlt és jövő munkája.

Az államtitkár beszédét így fejezte be: Teljes tárgyilagossággal vázoltam a kormány és törvényhozás három éves tevékenységét. Nem részleteiben természetesen, hanem csupán vonásaiban. Bizvást állithatom, hogy komoly munka korszaka vala és ha ezt a munkásságot elfogulatlanul hasonlítjuk össze alkotmányunk helyreállítására óta bármely hasonlított korszak tevékenységével, lehetetlen el nem ismerni, hogy ezen három év legproduktívabb korszakunk volt. De lehetetlen el nem ismernünk azt is, hogy gazdasági és szociális irányu tevékenység még nem domborodott ki a kormányzati működésben úgy, mint ezen idő alatt. Ez kifejezésre jut abban is, hogy a mai kormány három évi működése alatt alkotott 162 törvényből 108 gazdasági és szociális jellegű.

Ez a tevékenység irányjelző a jövőre nézve is.

Arra a jövőre, mely iránt — nem tagadom — komoly aggodalmaim vannak, mert nem látom az összefoglaló munkát sehol, mely azt komolyan előkészíteni alkalmas legyen.

Mint a megfigyelő állomáson horgonyzó hadihajó védett vizeken a legerősebb fényszóróval kémleli ki az előtte elterülő térséget, úgy lenne nekünk is kötelességünk védett helyzetben ily fényszórót alkalmazni és kutatni, nem mutatkozik-e közgazdaságunk egén veszélyt magában rejtő jelensége? E helyett a mi hajónk állandóan háborgó tengeren mozog és nem jut csendes vizekre.

Pedig csak kis éberséggel is lehetetlen nem látni meg azt a nagy veszedelmet, mely bennünket több oldalról, de különösen Ausztria nagy vasutállamosítási és hajózási akciójával fenyeget. Nem ma, hanem néhány év múlva. A mikor új szerződéses tárgyalásokra fog kerülni a sor. Mi pedig ezalatt elmulasztjuk legjobb munkaidőnket, azt, melynek szorgos kihasználására volna szükség, hogy vereséget ne szenvedjünk akkor, mikor az új gazdasági be rendezésre kerül majd a sor.

Ma még nem késő. De ha soká tart ez az áldatlan politikai helyzet, melyben vagyunk, ha még soká leköti legjobb erőnket az örökös harc, akkor féltő, hogy komolyan kockáztatjuk vele épen azt, a miért a harc foly: gazdasági önállóságunk megteremtését.

Pedig hogy lehet azt komolyan előkészíteni, bizonyosság rá a legutóbbi 8 év ipari munkája, mely alatt a lehető legrosszabb viszonyok dacára is oly eredményt értünk el, hogy okunk van teljesen megelégedettnek lenni vele. 8 év után t. uraim: 1899-től 1906-ig gyári iparunk kerekén évi 600.000.000 koronával termelt többet, 80.000 munkással foglalkoztat többet és 12 millió mm. szénnel fogyaszt többet. mint 8 évvel ezelőtt. És ha ezen idő különböző anyagdrágulását is számba vesszük és azt a legmagasabb 30 százalékra vesszük, akkor is évi gyáripari termelési többletünk kerekén 400.000.000 korona. Vegyük hozzá uraim kisiparunk sok ágának számokban ki nem fejthető megerősödését és az e téren megnyilatkozó egészséges fejlődést: akkor oly eredménnyel állunk szemben, mely biztató a jövőre nézve és azt mutatja, hogy ha fokozottab mértékben foglalkoznánk iparunk fejlesztésével; gazdasági önállóságunk utjait erőteljesen egyengethetnők.

Csak hogy ez egymaga még nem elég. Komoly, nagy arányú közlekedési, vasuti és vízi, valamint nagyarányú földmívelési politika is szükséges hozzá. Ha ezt a munkát elvégezzük, erőt gyűjtünk az ország számára. Ha elmulasztjuk, még több erőt veszünk.

A megértés politikája.

Nem kicsinylem t. uraim azt a fontos kérdést, mely körül ma a politikai harc foly: a bankügyet. Nagy gazdasági jelentősége elvitathatatlan. Kezdetből fogva azon az állásponton voltam, hogyha az önálló bankot súlyos anyagi kockázatok és politikai bonyodalmak nélkül meg lehet most teremteni, akkor meg kell azt oldani. Legyen egy időnként visszatérő ütköző ponttal kevesebb, ugyanis tülön-tul van a két állam között. De viszont azt is ugyanily nyíltsággal ki kell jelentenem, hogy oly nagyfontosságúnak a bankkérdés mostani, tehát határidőhöz kötött megoldását nem tartom, hogy azért az ország egész gazdasági fejlődését kockáztassam, sőt alkotmánykonfliktust idézzek elő miatta. Pedig ezt a fejlődést komolyan látom veszélyeztetve. Nyugodt fejlődésünket csak a korona és a nemzet egyetértése biztosíthatja. Eppen ezért óhajtanó lenne, hogy megtaláljuk a módját és utját az egyetértés helyreállításának a korona hatalmának öregbítésére és a nemzet erejének gyarapítására.

Nincs az a hatalmas ország a világon t. uraim, melyet egy két-három évenként visszatérő súlyos politikai válság tönkre ne tenne. Mennél inkább egy oly országot, melyet belső és külső ellenségek nyugvópontra jutni amugy sem engednek.

Azért az ország iránt tartozó köteleességünk, hogy keressük a megértés útjait s normális parlamenti viszonyokat teremtvé, újabb komoly munkához fogjunk.

Kétségkívül nagy munkát végeztünk aránylag rövid idő alatt. A munka nagyobb része azonban még hátra van. Új helyzet előtt áll az ország és ez az új helyzet új feladatokat szab. E feladatokat meg kell oldanunk. Szívesen, örömmel veszem ki e munkából a magam szerény részét. Kérem hozzá t. uraim az önök további szíves támogatását és bizalmát. (Zajos helyeslés, hosszantartó taps és éljenzés.)

SPORT.

Tennis-verseny.

— Harmadik nap. —

Az Aradi Atletikai Klub rendezésében folyó országos tennis-versenynek ma reggel 6 órára hirdetett két mérkőzése az eső miatt elmaradt. A matschet délutánra halasztották.

A Vajda Mariette — Persa Tóni matsch 6 : 1, 6 : 2 eredménnyel végződött. A fölényes győzelmet magyarázza, hogy Vajda Mariette minden második játékban — 15-ről indult. Persa Tónika és Persa Margitka állott ki a bajnokság eldöntőjében. A mérkőzést Persa Margitka nyerte meg 6 : 3 és 6 : 4 arányában.

Ugyancsak ma mutatkozott be a szegedi Pick, ki előmérkőzését megnyerte.

A tegnapi félbemaradt Jakabffy L. — Montag Erzsike és Szathmáry Béla — Persa Margit közötti setet az utóbbi pár nyerte meg.

Elvezetés és országos viszonylatban is magas nivóju játék következett ezután, ami a favorit férfi pár legyőzésével végződött. Laczay Gyula — Kovács Jenő pár győzött Szathmáry Béla — Boros I. ellen 6 : 4, 3 : 6 és 6 : 3.

A harmadik nap befejező mérkőzése vegyes páros handicap volt Persa Margit — Szathmáry Béla és Persa Tóni — Laczay Gyula párok között. Szathmáry Béla a volleyből élt. Eredmény: 6 : 2, 4 : 6. Sötétség miatt félbeszakadt.

Füstölő kémények között.

*

Chemnitz, július végén.

Mostanában, mikor Magyarország oly sok évtized sikertelen kísérlete után az első lépéseket teszi iparállammá való fejlődése felé, talán nem lesz érdektelen, ha néhány sorban megemlékezünk azokról a tapasztalatokról, melyeket Németország első iparállamában, Szászországban és annak egyik legkiválóbb iparvárosában, az aradiakat most, híres textil-iskolájáról is érdeklő Chemnitzben szereztünk.

A szász ipar földrészeket uraló hatalmas kifejlődésének megvan a maga gazdasági és geográfiai oka. Az ország földje soványan ad, nagy részét az Érc-hegység foglalja el, melyben ma már ugyan kevés ércet, de annál több kies fekvésű, kedves kis községeket lehet találni, jelentékeny gyárparral, na meg legújabbán rádiumot is, mint a hogy a lelkiismeretes és szorgalmas szász tudósok kisütötték.

— Bizony rádiumot, — mondotta kocsisom, kivel egyszer néhány gyár megismerése végett e vidéken utaztam keresztül. — Nem sokára mi is úgy fogjuk szétküldeni ezt a nemtudom micsodát, mint odaát — és ostorával Csehország felé mutatott — a karlsbadiak az ő híres vizeiket . . .

Ép a föld szegénysége kényszerítette a lakosságot már évszázadok előtt a háziipar üzésére, mely nagymértékben ki is fejlődött, mindaddig, míg a modern gyárpár az utolsó néhány évtized alatt tönkre nem tette. Azonban jobb anyag, mint ez az iparilag képzett és a foglalkozásba belénevelt lakosság, a rohamosan fejlődő gyári iparnak nem kellett; az egyes nagyobb városok felé megindult a lakosság vándorlása, hogy a keletkező új gyárban kenyérhez, az új városban otthonhoz jusson. Innen magyarázható meg az a körülmény, hogy egy város, mint Chemnitz, 50—60 év leforgása alatt harmincezer lakosu kis városból jelenleg közel háromszázezer lakossal Németország elsőrangú fontosságú ipari városává változott át.

A franciák, Németország, vagy talán a mult Németország legnagyobb ellenségei sajátos módon, de sokban hozzájárultak a német ipar kifejlődéséhez. Az első lökést erre Napoleon adta meg, midőn elrendelte az akkor már iparilag erősen kifejlődött Angolország ellen a szárazföldi zárlatot. A rövid idő, míg az angol áruknak a kontinensről való kizárása tartott, az angol ipart ugyan nem tette tönkre, de elhintette első magjait egy jövődő német ipar hatalmas fájának. Ekkor keletkeztek Németországban az első fonógyárak és nem egy közülök éppen ezidén ünnepelte fennállásának százados évfordulóját. Azonban legnagyobb haladását a német ipar az 1870—71-iki győzedelmes francia háboru óta tette meg. E váratlan és messzi jövődőkbe kiható győzelem az egész országnak bámulatos lendülést adott. Az az intenzív munka, mely ez idő óta tart és mely a nemzet minden rétegét áthatja, az egész világtörténelemben egyedül áll, eredményét nem bírta esőkkenteni a katonai terhek azon végzetetlen nagysága, mely e háboru óta, részint a revanche eszméből kifolyólag örökös készenlétben álló nemzetet sújtja. Ez idő óta keletkezett kis üzemek jórésze ma világhírű, milliomos cégek, cikkeik dominálják a világpiacot.

Szinte hihetetlennek hangzik, de igaz, hogy a német, illetőleg szász harisnya és keztyűiparral a hatalmas Unió nem képes konkurrálni.

A német munkáviszonyok olcsósága, a munkások betanultsága, kizár e téren a szász

iparral minden versenyt. Az amerikaiak is tudják ezt, hol ötször nagyobb a munkabér és e cikkekre vetett adókkal igyekeznek visszaszorítani e cikkeket odaözlését, illetőleg a hazai ipar fellendülését. Mégis csak különös: az Egyesült Államok szolgáltatják e cikkeket a nyers anyagot, a gyapotot és nekik kész árut kell Németországtól vásárolni! Azonban jelenleg még Amerika nem képes harisnyákat, keztyűket kellő mennyiségben előállítani és így oly adótelek alkalmazásának sem tudták módját találni, melyek a német termékeket versenyképtelenné teszik, dacára, hogy ez elvnek sok híve volt. Ep néhány héttel ezelőtt zajlottak le a Senatusban e kérdés körül a viták, melyek alatt a special e cikkekre berendezett német gyárosok nem a legkellemesebb órákat, heteket élték át.

Az sem titok, hogy Európa nagy városainak kirakataiban és üzleteiben látható „mode in England” jellegű áruk 50 százaléka német gyártmány. Angolország teremtette meg 2—3 évvel ezelőtt a kötött nyakkendők divatját s manapság meghódítva a férfivilágot és hatalmas nyereséget szerezve a német gyárosoknak, ott látni őket London legelsőbb rangú kirakataiban anélkül, — isten mentsen meg ettől! — hogy rajta állna a cédula: mode in Germany.

Évvél aztán el is jutottam a harc kellős közepébe. A teljességgel pénzén és iparán nyugvó Anglia mélyen érzi a német ipar ökolcsapásait — mely ipar ugyan ritkán eredeti és még ritkábban szellemes, ez különben az egész faj természetében áll. Ezek az ökolcsapások azonban az angol ipar még egy-két évtizeddel ezelőtt feltétlenül biztonságban levő épületét lassanként repesztgetni kezdik, mikor pedig az épület inogni készül, mely Anglia gazdasági hatalmának beharangozója, abban a pillanatban a büszke brittek politikai hatalma megtörtött. Ezért az a kétségbeeséssel határos *Dreadneught* építkezés, hadsereg szervezés és minden fejedelmi és egyéb látogatás: az északi tenger valamikor, tán nem is oly soká, eddig még soha nem látott színjátékok tanuja lesz. „Let us have it over”, legyünk már tul rajta, mondják az angolok; mi is jobb, ha elfordulunk e szomorú képektől, melyek legszebben igazolják a „nemzetek vesznek, nemzetek lesznek” szomorú igazságát.

Németország ezalatt halad tovább a maga megkezdett útjain. Méltóságosan szeli keresztül a léget a büszke „Zeppelin” és amerre száll, jólétnek örvendő falvak, gazdag városok, kémények ezrei küldik fel hozzá forró üdvözlőket. Az ipar viszi előtte e boldogságot, mert evvel együtt jár a gazdagság, a gazdagsággal a hatalom.

Erre az utra kell rátérni nekünk is, bármily eszközökkel és módokkal ki kell irtanunk ez ut töviseit, ne hallgassunk többet az ut szépen prédikáló apostolaira, mert ezek csak feltartóztatnak, időnként vesznek, álljunk mindnyájan ez ut töviseit tisztító bátor munkásaihoz. Ez fogja nagygyá tenni az országot, Aradot. Ha ez uton megmaradunk, el kell jönni az időnek, midőn a gazdag Arad, a hatalmas Arad, Arad az iparváros magába szívja az összes körülette levő falvakat és az így területileg és lakosságilag megnövekedett városban jómódu polgárok és büszke paloták fogják hirdetni a kémények dicsőségét, mint az emberi tudás és szorgalom szimbolumait és mikor nem kell többet szomorú lemondással felhőtlen égboltozat alól az esőt várni, várni . . .

Rácz Gyula.

Vitatkozás az aradi székely nagygyűlés jövedelméről.

Késik az elszámolás?

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Arad, július 29

Az Aradi Közlöny megírta, hogy az 1907. évben Aradon tartott székelynagygyűlés elszámolása végett e hónap 31-én közgyűlést tart a Székelyotthon. Ez ügyből kifolyólag Bedő Arpád dr. rendőrbíró, a Székelyotthon volt elnöke és Benkő Gyula, a Székelyotthon mostani elnöke között heves vitatkozás keletkezett az elszámolás körül. Mai lapunkban közöltük Bedő dr. nyilatkozatát. Erre Benkő ma választ küldött. Válaszában kijelenti, hogy Bedő dr. elmulasztotta a nagygyűlés elszámolását. Egyben azt is kijelenti, hogy ezt az ügyet nem hírlapi polémia keretében kell elintézni, hanem a közgyűlésen. Nyilatkozatát most azzal a megjegyzéssel adjuk közre, hogy ezt az affért tényleg nem nyilatkozatokban kell tisztázni, hanem a szombati közgyűlés plénuma előtt a valószínűleg Bedő dr. ott részletesen megfelel a hozzá intézett kérdésekre.

Benkő levele különben így szól:

Tekintetes szerkesztőség! Beesés lapjának mai számában Bedő Arpád dr. ur személyemet illető közleményére kegyeskedjék következő válasznak helyt adni.

Mindenekelőtt kijelentem, hogy csak most, Bedő dr. ur közleményéből tudtam meg, hogy az én elnökletem alatt küldetett ki 1907. évben bizonyos ötös bizottság, mely a generális gyűlés számadásait lett volna hivatva megvizsgálni. Erről a megtisztelő megbízásról én értesítést mai napig nem kaptam. Megengedem, hogy Bedő dr. urnak tetszett ezt valamelyik választmányi ülésen, — melyen jelen nem voltam — saját kényelmének megóvása szempontjából proponálni, de azt hiszem kettőn áll a vásár! Ilyen megbízatást én soha el nem fogadtam, annál kevésbbé, mivel a generális gyűlés rendezésébe egyáltalán be nem folytam, sőt annak megindítása idején a Székelyotthonnak tagja sem voltam.

Hogy ezen rég vajudó ügy végre-valahára rendezést nyerjen, saját akaratomból — koránt se Bedő dr. ur követelésére — quo jurem? — az Otthon volt titkára és pénztárnoka jelenlétében folyó hó 26-án és folytatólag 28-án az összes számadásokat részletesen átvizsgáltam, erről szóló jelentésemet a f. hó 31-én megtartandó választmányi ülésen fogom megtenni.

Fáradságos munkámat, — amit tulajdonképpen Bedő dr. ur helyett végeztem, mert hiszen engem az ügy csak közvetve érdekel — Bedő dr. ur azzal köszöni meg, hogy a választmányt összehívó hírlapi felhívásom egyik ártatlan passzusára, mely különben is diffamáló nem volt, rásüti, hogy valótlan állítás.

Tisztelt Doktor ur!

Ön bizonyára vissza fog emlékezni a f. év elején megtartott tisztújító közgyűlésre, melynek folyamán csekélységem volt bátor önt meginterpellálni az iránt, hogy mikor lesznek a generális-gyűlés számadásai bemutatva?

Ezen interpellációra volt szives azon választ adni, hogy Bodó Albert dr. még nem számolt le teljesen, jelenleg pedig Marosvásárhelyen van, ez ügyben meg fogja tenni a szükséges lépéseket, hogy Bodó dr. a számadást sürgősen beküldje. E felett még vita is támadt, mert a számvizsgáló bizottság egyik tagja azt kívánta, hogy a számadásck ne az elnök ur, hanem a számvizsgáló bizottság kezeihez küldessenek be.

Az ön válaszával szemben Bodó Albert dr. ur leveléből, valamint a Bodó dr. ur által vezetett és általam átvizsgált számadásokból beigazolást nyert azon tény, hogy Bodó Albert dr. ur önnel mint az Otthon elnökével a gyűjtésekre és kiadásokra vonatkozólag még 1907. október havában leszámolt, átadván önnek végeredményként 422 kor. 66 fillért készpénzben.

Vajjon tehát én irtam valótlan vagy ön vezette félre válaszával a közgyűlést?

Hírlapi polemiákba tovább nem bocsájtkozom, ha azonban újságírói tehetségénél fogva ön tovább folytatná, a választ arra nem a lapokban, hanem a közgyűlésen fogom megadni.

Benkő Gyula,

az aradi Székelyotthon elnöke.

A spanyolországi forradalom

Véres utcai harcok. — Sztrájkoló katonák

Távirati tudósítás.

Arad, július 29

Akárhogy is működik is Spanyolországban a cenzura, mégis bizonyos immár, hogy az egész országban igen nagy arányokat öltött a forradalom. Alfonz királynak súlyos gondja van és a veszedelem is nagy, amely környékezi őt és országát. Legújabb jelentések szerint már Barcelonában barrikád-harcok voltak. Reguláris csapatok tüzelnek a barrikádokra és piros a kövezet az embervértől.

Ami a forradalom genézisét illeti, az egész harc Marokkóra vezethető vissza. Melilla környéken egy spanyol-francia konzorcium kibérelt vas- és szénbányákat. A kabilok ezt igen rossz szemmel nézték, mert jogaikba való beavatkozásnak tekintették. De mivelhogy a marokkói szultán megadta a bányakoncessziót, zugolódva bár, de belenyugodtak a dologba a kabilok. Azonban a spanyolok vasutat is akartak építtetni a kibányászott anyag elszállítására és ezt már a kabilok nem tűrték. Megtámadták a bányákat és elkergették a munkásokat.

Morena spanyol tábornok a csapataival helyre akarta állítani a bányák körül a rendet. De csakhamar kiderült, hogy kevés katonája van. Erősitést kapott ugyan, — most már 20.000 embere van — de még mindig nem bír a kabilokkal. Minden kormány-félhivatalos azt jelenti, hogy Melillában nincs baj s minden esemény megcáfolja a félhivatalos kommunikéket, mert a sebesülteket egyre nagyobb számmal szállítják haza.

Spanyolországban a melillai hadjárat mindjárt népszerűtlen volt. De különösen tüzeltek a kormány ellen a szociálisták, különösen Barcelonában, a szociálisták és anarkisták főfészkében. Nyílt lázadásra került sor. Utcái harcok keletkeztek.

Ekkor követte el a spanyol kormány a legnagyobb esztelenséget. Dekrétumot íratott alá a királylyal, amelylyel az alkotmányt felfüggesztette. Ez a forradalmi lázat természetesen még magasabb fokra hajtotta. Ma már a helyzet oly válságos, hogy nem lehet tudni, milyen katasztrófák következhetnek be a legközelebbi órákban. Véres utcai harcokról, a katonaság és a parasztság csatáiról jönnek hírek, sőt már a legénység egy része is megtagadta az engedelmességet és fenyegető magatartást foglalt el a tisztekkel szemben.

Mai távirataink itt következnek:

A barcelonai harcok.

Párisból táviratozzák: A Havas ügynökség jelenti Cerberéből: Barcelonsi jelentések szerint ott a zavargások tovább folynak. A tömeg és a rendőrség között történt egyik összeütközésnél 11 ember meghalt és 50 megsebesült. A katonák ismételten vonakodtak a tömegre löni. A kereskedelem teljesen megszűnt. Egész Katalania forrong. Portbouban kihirdették az általános sztrájkot.

Párisból jelentik: Signerras mellett a lázadók egy vasuti hidat felgyújtottak. Barcelonában, Signerrasban és Madrid környékén a parasztok felláznak a katonai szolgálat ellen. Lovascapatok járnak be az utcákat és lekaszabolják az ellenállókat. Alkantara parancsnok Valenciából Barcelonába akart menni, de a vonat kénytelen volt Barcelona előtt megállni, mert a sztrájkoló munkások a sineket felszaggatták. A katonák kiszállottak a vonatból és megtámadták a munkásokat.

A király menekülése.

Madridből táviratozzák: Mikor a király tegnap ideérkezett, a vasuti állomáson a zavargó nép kifütyülte. A király Lagraniába menekült, a királyné megszakítva nyaralását, San Sebastiánból szintén Lagraniába utazott.

Berlinből táviratozzák: A Voss. Ztg. hirt kapott Madridból, hogy a cenzurát némileg enyhítették, mert a lakosság iszonyuan fel van háborodva. Cataloniában a helyzet végzetes. A madridi pályaudvarokon nem adnak ki jegyeket Barcelona és Franciaország felé. A sztrájkoló munkások feldúlták a villamos telepet, a várost nem lehet kivilágítani. Ujságok nem jelenhetnek meg. Mindennap véres összeütközések vannak a forradalmárok és a katonaság között. A munkások barrikádokat építenek. A barcelonai kormányzó lemondott és a madridi is tehetetlen. A katonai hatóságok elrendelték, hogy 24 órán belül senkise mutakozzék az utcákon, mert a katonaság meg fogja tisztítani a várost a forradalmároktól. A munkások a közuti kocsikat felborítják és belőlük torlaszokat emelnek.

Madridből jelentik: Ferrolban állomásozó két cirkáló és három torpedóuzó parancsot kapott, hogy Barcelonába elinduljon. Együttal tengerészeti gyalogságot is odaküldenek. A belügyminiszteriumhoz érkezett legutóbbi jelentések szerint egész Spanyolországban nyugalom van, Barcelona kivételével, ahol a tüzéség beavatkozása szükségesnek mutatkozott. Barcelonában számos gyújtogatást in flagranti értek és letartóztattak.

Az alkotmány felfüggesztése.

Londonból táviratozzák: Az ideérkezett hírek szerint egy egész zászlóalj fellázadt. A legénység megszökött, csak a parancsnok maradt helyén, de a legénység megtámadta és megölte. Más csapatok azt követelik, hogy a tisztek a front előtt járjanak és ne a csapatok mögött. A király dekrétumot irt alá, mely egész Spanyolországra nézve az alkotmányt felfüggeszti.

Madridből jelentik: A belügyminiszterium a következő közleményt adta ki: Reusban és Alcoyban az általános sztrájkot proklamálták. Mindkét helyen zavargások fordultak elő. Alcoyban a csapatok kényszerítve voltak löfgyverüket használni. Calaborában a tömeg kirabolt egy vonatot. A csapatok tüzeltek, miáltal több ember meghalt és többen közülük megsebesültek. Barcelonában délben kezdtek meg a csapatok a tüzelést a barrikádok ellen. Ebben

a műveltségben tüzéség is résztvett. A kormány a legszigorúbban utasította a kormányzókat, hogy a rendet minden körülmények között fenntartsák.

Teljes az anarkia.

Párisból táviratozzák: A „Matin“ kiküldött tudósítója jelenti, hogy mikor a vonaton utazott, egy vasuti hivatalnok felugrott a vonatra és figyelmeztette a Barcelonába menő utasokat, hogy a vasuti közlekedés Barcelona felé meg van szüntetve. Spanyolországban — jelenti továbbá a hírlapíró — a hadköteles parasztnép ellene szegül a katonai szolgáltnak és azt mondja, hogy Spanyolországban csak a szegényeknek kell szolgálni, a gazdagok pedig pénzen helyettesít vásárolnak. A legutolsó zavargás alkalmával 119 lázadót letartóztattak. Barcelona előtt egy katonai vonat elöl felszedték a sineket. *Signerrásban* is véres esata volt és úgy hírlik, most meg fogják kezdeni működésüket az anarkisták is.

A marokkói vereség.

Párisból táviratozzák: A lapok kerülő utakon híreket kaptak, amelyek szerint a spanyol csapatok Melilla mellett súlyos vereséget szenvedtek. A spanyol csapatok vereségét 6—8 száz emberre teszik. Malagában száznyolcvan sebesült katonát szállítottak partra.

San Sebastianból jelentik: A július 27-i ütközetben a hivatalos jelentés szerint 1000 spanyol katona esett el, köztük egy ezredes, két alezredes és számos tiszt. A hivatalos jelentések szerint a katonák példásan küzdöttek, ezzel szemben magánjelentések szerint a *hadseregben a fegyelem teljesen megbomlott*. A katonák vonakodtak az ütközetbe menni, ha a tisztek nem állnak a csapatok elé. Ezzel magyarázzák, hogy annyi tiszt esett el.

Madridből táviratozzák: A helyzet Barcelonában a mai nap folyamán valamivel javult, azonban a város legnagyobb része még mindig a forradalmárok kezében van.

IRODALOM ÉS MŰVESZET.

A színház műsora:

Péntek: A király, vigjáték. Hegedüs Gyula felléptével.

Szombat: A kívándorló, színmű. Hegedüs Gyula felléptével.

Vasárnap: Délután: A tiszteletes ur keservei, vigjáték. Este: Az ördög, vigjáték. Hegedüs Gyula felléptével. Utolsó előadás.

* **A Hunyady-pár bucsuja.** Megható formában nyilatkozott meg ma este a közönség szeretete a távozó Hunyady-pár iránt. Telt nézőtér gyűlt össze, hogy a szeretet minden külső megnyilatkozásával vegye körül Hunyadykat, akik ebből az ünnepeltetésből is láthatták, hogy távozásukat nagy sajnálattal látja a publikum és csak a mielőbbi viszontlátás reményével vesz bucsut Hunyadyéktól. A távozó művészpár A rang és módban bucsuzott. Bannai Gerő szerepében jubilált annak idején és bucsuzott ma este Hunyady József. Egyik leg-tökéletesebb alakítása Hunyadynak ez a szerep, melyben a magyar karakter minden nüansza bravuros interpretációban nyer kifejezést. A nyári szinkör még nem hallott olyan tapsvihart, mint amilyennel Hunyadyt megjelenésekor fogadták. Az ováció tartott egész estén át és a felvonások végén vége-hossza nem volt az ünnepeltetésnek. A szeretetteljes ovációkból kijutott H. Kőrössi Jucinak is, aki szintén egyik legjobb szerepében, Bannai Irmában bucsuzott. Fialatos bája elragadóan érvényesül ebben a szerepében és ma is közvetlen hatást tett a közönségre. Férjével együtt neki is szólt a közönség megható bucsuüdvözlése és öt ép olyan

nehezen nélkülözzük a társulat kötelékéből, mint Hunyadyt. Számtalan koszorúval, értékes ajándékokkal kedveskedett a publikum Hunyadyéknak és még a távollevők is megemlékeztek a távozó Hunyadyékról: sok táviratban és levélben vettek bucsut a kedves művészpártól. Az előadás többi szereplője nagy szeretettel asszisztált a távozóknak. Kitűnő volt *Follinuszne*, jól produkáltak *Kesztlerné*, *Kesztlér*, *Delly* és *Leövey*. A darabot, melyet csak nagy időközökben hoznak színre és alig ismeri a közönség, a publikum fantáziája még egy felvonással toldotta meg és vagy tíz percig ülve maradt, mindaddig, míg a színpadon szorgoskodó tűzoltók nem figyelmeztették az előadás végére. H. G.

* **Az „Antoinette“ monoplan felszállása.** Most mikor az egész világ hangos Bleriot dicsőségétől, fokozott érdeklődésre számíthat az Uránia színház legújabb látványossága, az „Antoinette“ monoplan felszállása. A monoplan rendszerű repülőgépek a jövő, mint azt Bleriot diadalmas sikere és Latham nagyszerű kísérletei igazolják. Az Antoinette monoplan Voisine tulajmánya. Voisine Bleriot társa volt és együtt kezdték, most már sikerre vezetett kísérleteiket. Az Antoinette monoplan biztosan emelkedik a levegőbe, ott köröket ír le, aztán majdnem egészen a földig ereszkedik alá, honnét merész szárnyalással csap fel ismét a magasba. A szenzációs látvány megérdemli a legnagyobb érdeklődést. 791.

Muzsika mellett a másvilágra.

Menyasszonya után a halálba.

Fővárosi tudósítónktól.

Arad, július 29.

Valamelyik filozófus mondja, hogy legközelebb a halálhoz a mámor áll. És mert ez az állapot a legkellemesebbek egyike, bátran állíthatjuk, hogy a halál a gyönyörök gyönyöre.

Körülbelül így okoskodott Mészáros Zoltán 25 éves budapesti szobrász is, aki nemes ambícióval haladt a pályáján. Mint művészember kellemesen tudta kihasználni az életét. Szórakozást és magasabb örömeiket keresett a mesterségében. Egy bájos fiatal leányt pedig a menyasszonyának vallott. Lehet ennél harmonikusabb, szebb életet élni?

Mészáros nagyon boldognak tudta magát, de amilyen boldog volt, olyan szerencsétlen lett hirtelen. A menyasszonya a napokban meghalt. A szobrászt ez a csapás buskomorra tette. Nem aludt, nem evett, nem dolgozott. Kerülte a műtermet és az Alsóerdősor-utca 18. számú házában levő lakását is.

Ma éjjel nagy mulatozást csapott Mészáros Zoltán: Sorra járta a koresmákat, éjjeli kávéházakat és mindenütt annyit vett a mámorító italból, hogy már alig állt a lábán. Hazafelé döcögött már, amikor egy Rákóczi-uti korema előtt meglátott egy ácsorgó cigányzenészt.

— More, gyere velem, mondta az ittas ember, de hozd a hegedűdet is magaddal.

A fiatal zenész elment a szobrász lakására. A szobába érve, mindjárt huznia kellett.

— A legszebb nótát huzd, ezt ni:

Szomorúan szól a magyar nóta,
Hej hisz másképp, hogy miként is szólna
Nem tudom én, mi van ezen néppel
Sirva vigad hej a magyar régen.

A cigány elnuzta a nótát, utána egy másikat is, azt, amely így kezdődik:

„Elmegyek a házad előtt . . .“

Eközben Mészáros Zoltán elővette a revolverét és halántékon lőtte magát.

A cigány ijedten ejtette le a vonóját. Futott ki a lakásból egy rendőrért, aki hamarosan feljött és már csak a halott ember fölött intézkedhetett. A rendőri bizottság kiszállt még a reggel folyamán. A hullát 11 órakor szállították a törvényszéki bonotani intézetbe.

A Tatarjárás Genuában.

A szerző levele.

*

Két nagytehetségű magyar szerzőnek teljes sikere volt a napokban Genuában; az ottani színházban osztatlan tetszés mellett került színre *Bakonyi Károly* és *Kálmán Imre* telivér magyar operettje, a *Tatarjárás*, az első, mely kikerült a külföldre és tiszteletet szerez a magyar operettirodalomnak. Az utolsó években bemutatott operettek közt ezt mondják a legkitűnőbbnek az olasz lapok, dicsérik finom, nobilis szövegét és el vannak ragadtatva zenei szépsége által. Felfedezik mély érzelmiségét, mely — így írják — a magyar nemzet veleszületett tulajdonsága. Teli van új és kedves motívumokkal, melyekre a hallgató májdnem azt mondaná, hogy olasz zeneszerző munkája. És mig jósolgatják, hogy a *Manovre d'autunno* sokáig műsoron fog maradni, kritikájukat e szavakkal végzik: *Graciosa operetta*.

A genuai bemutatón *Kálmán Imre* maga vezényelte a nyitányt, ami a bemutató érdekességét csak növelte. Egyébként pedig *Kálmán Imre*, aki maga is régi újságíró és színházi referens, közvetlenül beszámol a premierről abban a levélben, melyet az U—g színházi rovatának szerkesztőjéhez intézett és amelyet itt adunk:

Csütörtökön éjjel kettőig tartott a főpróba, tegnap este volt a premiér. Hogy itt mit műveltek s hogy én mennyit mérgeződtem, dolgoztam a próbákon, arról nincs fogalmam. Az új finálét itt hangszereltem a szállodában, teljesen zongora nélkül. A darabot szóról-szóra lefordították, valami Fontana nevű professzor, a ki a Vig özvegy-et is fordította, a ki azonban, mint utólag kiderült, egy szót sem tud németül.

A helyarákat arra való tekintettel, hogy a nyitányt és a III. felvonás bevezetését én dirigáltam, a *duplájára emelték*. Igen jó publikum volt a földszinten és a páholyokban, a karzatok üresek voltak, valószínűleg a helyárák felemelése miatt. Kilenc órakor kezdődött volna az előadás, de mi kivártuk a szokásos negyedórát, mire a közönség elkezdett lármázni, tapsolni, püsszogni és fütyülni. Végre hősiesen nekimegyek a pultnak, de ezek rám se hederítettek, tovább lármáznak. Elkezdem a nyitányt, lassankint elkezdének figyelni. Vége van a nyitánynak, örült láрма, taps, mig az egész nyitányt meg nem ismételtém. Gondolom, jól kezdődik a dolog. Mogyoróssy belépője után erős taps, „Holdas est“ után szép taps volt, de a Huszárnóta, Wallerstein, Katonanóták után egy tenyér se mozog. Lementem a színpadra, ahol a hátsó zenéket igazgattam, erre jött a *Holdvilág*-dalra egy igen nagy taps, de itt nem akarták ismétléssel a finálét zavarni s lemegy rendben a dolog. Kijöttünk óriási láрма között. Mikor már ötször kint voltunk, a közönség olyan lármával követelte a finále ismétlését, hogy szépen kitakarodtunk a színpadról s a Takarodótól kezdve ismételtük a dolgot. Innen kezdve pompásan ment minden. Az új finálénak az ismétlését is követelték, ellenben a Löbl-kupléra, amelyet az *ügyetlen fordító szóról-szóra fordított, egy tenyér se mozdult*. Az előadás egy óra után ért véget s a közönség a darab végén is tetszésének adott kifejezést.

A személyzet roppant kedves és szeretetreméltó volt hozzám az egész idő alatt, nagy szeretettel viselkedtek velem szemben. Roppant örültek a szép premiérnek s a fényes kritikáknak. Nagy szó ez, mert most egész Olaszországban s Genuában is a Vig özvegy s a Varázskeringő járja. Az igazgató addig kért, hogy maradjak itt, a mig beleegyeztem, hogy hétfőn este ledirigálom az egész operettet s ezt ma már öles plakátok hirdetik...

Egy biztosító-intézet üzelmei.

Panasz, a király nevében.

Fővárosi tudósítónktól.

Arad, július 29

Ritka eset történt. Első Ferenc József uralkodót egy osztrák-magyar konzul panaszosként képviselte, még pedig tulajdon iniciatívájából, a bíróság előtt.

Philadelphiában egyik életbiztosító társaság üzletheit kiváltképpen osztrák és magyar kivándorlók közül toborozta. A társaság ügynökei mindenféle azt hirdették, hogy *intézetük Ferenc József császár és király különös védnöksége alatt áll* és hogy a társaság a biztosítás áldásaiban az osztrák és magyar kivándorlókat kívánja első sorban részesíteni: az különösképpen kedves ő felségének. Ennek bizonyossága, hogy az uralkodó megengedte, hogy a biztosító intézet a társaság pecsétjébe a *felsőg arcképét használhassa*. Természetes, hogy ez esetben pusztán fizetési trükkéről volt szó. A philadelphiai konzul és az ottani osztrák-magyar kolónia nem tűrhették a visszaélést az uralkodó személyével, panaszt tett a bíróságon és kérte, tilták meg a biztosító-intézetnek, hogy üzletük javára a felség nevét és arcképét hasznosítsák. A panasszal szemben a biztosító-társaság azzal érvelt, hogy a konzul nem képviselheti személyében az uralkodót és ilyen meghatalmazást panaszos keresetéhez nem csatolt. Pedig erre szükség lett volna, mert a király nevének és arcképének használati joga személyes joga a felségnek s e jog megadásához a diplomáciának semmi köze.

A konzul azt válaszolta, hogy bár hivatalának nincs külön megbízása a jelen esetre s meghatalmazást nem is kért: de erre nincs is szükség. A konzul megbízása általános s kötelessége az eljárás minden esetben, amikor szükségesnek tartja a beavatkozást állama és uralkodója érdekében. A szövetségi törvényszék helyt adott a konzul panaszának s ítélete indokolásában kiemelte, hogy Ausztria-Magyarország és Észak-Amerika közt 1871-ben megkötött szerződés kimondja, hogy a két állam konzulai honfitársaik védelmében kölcsönösen igénybevehetik a szerződő államok bíróságait. Ez alapon a konzul a panasztevésre jogosítva volt s minthogy a biztosító-intézet kétségtelenül *csaló szándékkal használta az osztrák-magyar monarchia uralkodójának nevét és arcképét a bevándorlók félrevezetésére: meg kellett tiltani a biztosító-intézetnek a felség nevének és arcképének használatát. A nagyjelentőségű bírói döntést diplomáciai uton közölték a monarchia külügyi kormányával.*

TÖRVÉNYKEZÉS.

§ Kristóffy, mint tanu. Békéscsabáról írják: Ismeretes az a nagy rágalmozási pör, melyet Achim L. András, a csabai parasztpárt vezére indított Májer Jenő hírlapíró ellen, aki azt állította róla, hogy a Fejérváry kormánytól agitációs célokra kapott nagy összeg pénzt a saját céljaira fordította. A pör országos szenzációvá is lett azon a réven, hogy Májer a bizonyítási eljárás során követelte Fejérvárynak, Kaffka Lászlónak és Kristóffynak a kihallgatását is. A kihallgatást az akkor betegágyban fekvő Kristóffy kivételével meg is ejtette a budapesti kir. járásbíróság. Ez alapon hozott ítéletet a csabai járásbíróság. Az ítélet Májerre marasztaló volt, de megfeleltette. A gyulai kir. törvényszék felelősségi tanácsa a járásbíróság

ítéletét megsemmisítette és elrendelte Kristóffy Józsefnek tanuként leendő kihallgatását.

Meztelenkisasszony az erdőben.

Rablómerénylet a budakeszi erdőben.

Fővárosi tudósítónktól.

Arad, j. lju. 29

Csak a múlt héten történt, hogy a budakeszi erdőben két cigányasszony megtámadott egy uriaszonyt és a nyakán függő medaillont kérte.

— *Adja ide* — mondták neki — hiszen maga zsidó, magának úgy se kell az a tallér!

Az uriaszony csak nagynehezen tudott elmenekülni a támadók elől.

Tegnap délután öt és hat óra között a budakeszi erdőben a cigányok ismét rablótámadást intéztek, amely azonban az előbbinél sokkal tragikusabban végződött.

Kálmán Jakab fővárosi papirügynök néhány hét óta Budakeszin nyaral a családjával. A nagyobbik leánya, Irén, naponta bejön Budapestre, ahol egy irodában van alkalmazva. Valahányszor Budakeszire ment, a zugligeti végállomáson leszállt a villamosról és onnan gyalog ment haza. De sohasem az erdőn keresztül vette útját — a budakeszi erdőnek már eddig is igen rossz híre volt — hanem mindig a poros uton mendegélt. De ugylátszik még így sem érezte magát teljes biztonságban, mert a kisebbik nővére, Emma mindig elébe jött az országuton, hogy ne kellessen egyedül mennie.

Igy történt tegnap is. Délután öt órakor a tizenhatéves Emma elindult Budakeszről nővére elébe. Vagy háromszáz lépésnyire lehetett a Szép Juhásznétól, amikor két cigányasszony ternett előtte. Jól megtermett némbor volt mind a kettő és az egyik, az alacsonyabbik, pipázott.

A magasabb a leány elé állott s ezt mondta neki:

— Kisasszonyka, jöjjön csak be az erdőbe!

A leány ijedten ugrott félre és szó nélkül tovább akart haladni. De az asszonyok újból elébe állottak és most már fenyegető magatartást kezdtek tanusítani.

— Nem hallottad, te kutya — kiáltott rá megint a magasabb cigányasszony, — gyere be az erdőbe mindjárt!

És ebben a pillanatban megragadta a leányt. Emma torkaszakadtából sikoltani kezdett és minden áron ki akarta magát szabadítani. A két cigányasszony azonban erősebb volt. Bevonszolták a leányt az erdőbe, miközben folyton ütötték-verték.

— Meghalsz most, — kiáltották folyton.

Hogy az erdőnek melyik részébe vitték, a leány nem tudta később sem megmondani. Valószínű azonban, hogy Mária-Remete felé vonszolták. Itt egy sűrűben a leányról leszaggatták minden ruhát, kalapot, cipőt, úgy, hogy a szerencsétlen a szó szoros értelmében meztelenül maradt. Még ebben az állapotban is folyton verték, kineztek, úgy, hogy végül elvesztette az eszméletét.

Ilyen állapotban akadt rá Fischer Pál bankhivatalnok, a ki véletlenül az erdőben sétált.

Fischer a Szép Juhászné vendéglőjébe szaladt és ott néhány ruhadarabot kért kölcsön. Ezekkel betakarta Kálmán Emmát, akit nagynehezen magához térített.

Ekkor körülbelül hat óra lehetett. Egy kócsi ment az országuton, amely fölvette a vérződidergő leányt. Amikor haza érkezett, ágyba fektült és az orvos vélekedése szerint nem egyhamar fog fölépülni.

A leány elmondotta még, hogy a cigányasszonyok folyton ezt ordították a fülébe:

— Így fog járni minden urilány, amíg az utolsó is meg nem döglik.

A budakeszi esendőségek megindította a vizsgálatot.

Medveczky Zsigmond találmányai.

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Arad, július 29

Az Aradi Közlöny hirt adott annak idején Medveczky Zsigmond miniszteri osztálytanácsos két zseniális találmányáról, amikor azokra szabadalmat kapott. Medveczky Zsigmond, ez a csendes visszavonultságban élő ember, aki jobbra tudományos munkásságnak szentelt szabad idejét most olyan praktikus dolgokat talált fel, amelyek a praksisban csakhamar a legnagyobb mértékben beválnak. Ezek a találmányok most már a gyakorlati megvalósítás felé közelednek. A találmányok egyike szivós, hajlítható és tűzálló betontestekből áll. Az ezekből előállított kályhák és általában fűtőtestekkel az eddigi fűtési rendszerrel szemben körülbelül ötven százalékos tüzelő anyag megtakarítást lehet elérni és magát a kályhát átlag ötven százalékkal olcsóbban lehet előállítani a cserépkályhánál. Olyan fényes eredménye ez a találmánynak, ami a gyakorlatban feltétlen sikert biztosít részére. De ezek a betontestek még számtalan dologra alkalmazhatók a legszebb eredménnyel, amint ezt egy alábbi műszaki leírásban bőven ismertetjük. A másik találmány hőálló, hideg uton előállított ásványanyagú festék. Az érdekes találmányok műszaki leírását itt ismertetjük:

A találmány lényege egy oly betontest, amelynél a beton dróthálókra, avagy azok közé speciális módon fel-, illetőleg bekötve, mintegy varrva van, továbbá a betonnak oly praeparálása, hogy azt szivóssá, egyuttal hajlíthatóvá teszi.

A találmány utján következő tárgyak készíthetők:

1. Kályhák és általában fűtőtestek (égetés nélkül, tehát teljesen hideg uton való előállításal.)
2. Hajlítható betonrétegek, különösen hordók és egyes butordarabok részére, mely hajlítható testek esetleg boltozatok és vízépítési fedőrétegek részére is használhatók.
3. Vékony betonlapok (4—5 mm. minimális vastagságig) különösen fadeszkákat helyettesítendő, falak helyébe, továbbá kerítéseknél és tűzálló szekrényeknél.
4. Házfalak és főleg vékony válaszfalak, különösen fontos a szóban levő betonnak haba cs., illetőleg vakolatként való alkalmazása, állandóan tartó és jól mázolható, illetőleg festhető falbevonás részére.

A kályhák, illetőleg fűtőtestek a beton-találmánynak valószínűleg legfontosabb részét képezik, ezekről a következő közelebbi ismertetés szól:

Teljesen hideg uton való előállítás. Gyors beemelegedés és melegkiszugárzás, ezen beton likacsosságánál fogva. Rendkívüli hőtartás, olyannyira, hogy a tüznek kialvása után a kályha, illetőleg fűtőtest még 6—7 óráig erősen sugároz ki meleget, ezen betonnak kémiai természeténél fogva. Az eddigi fűtési rendszerekkel szemben legalább is 40—50% tüzelő anyag megtakarítás. Az ezen találmány szerint épülő kályha gyártási költsége a kályha méreteinek emelkedésénél csökken, úgy, hogy pl. közép nagyságnál a gyártási költség a hasonló nagyságú cserépkályha költségeinek átlag csak a felét teszi és így ezen kályhák gyártása, — ha azok mindjárt valamivel olcsóbban is adnak, mint a cserépkályhák, ritka nagy jövedelmű üzletet biztosít. A gyártási költség a cserépkályhákhoz szemben közép nagyságnál átlag 50%-kal kevesebb, mindazonáltal a találmány tárgyát ké-

pező kályhák főértéke rendkívüli hőtartási képességükben és a velük biztosítható jelentékeny tüzelőanyag megtakarításban rejlik.

Ily kályhák bármely tüzelőanyaggal fűthetők és mint töltőkályhák is elkészíthetők. A kályhákat — a találmány speciális betonanyagának természeténél fogva — főleg azon tulajdonság jellemzi, hogy a kályhafalak keménysége a melegnek hatása alatt fokozódik, úgy, hogy ily kályhának tartóképeségét rendkívül hosszú időre lehet jósolni.

Az eladási árra nézve megjegyzendő, hogy az zománcozás mellett átlag 10, zománé nélkül pedig 15%-kal kisebb, mint a hasonló nagyságu cserép-kályháké. Mindent figyelembe véve, a fűtőanyagbani megtakarítás által ily kályhák magukat néhány év alatt amortizálják és azután is hosszú ideig teljesen megfelelnek, eltérőleg másoktól, amelyek rövid idő alatt tönkre mennek.

A próbák azt is mutatták, hogy teljesen egyenlő méretű és szerkezetű fűtőtesteknél, a szóban levő betonfalak utján a fűtő-, illetőleg hőkiadó képesség — a kályhafalak közötti légjárat mellett — az eddig használt legjobb kályhakkal szemben 40—50%-nyi tüzelőanyag megtakarítást eredményez.

A szóban levő és hideg uton előállított ásványanyagú festék elsősorban a betonkályhák festésére alkalmas, tekintettel arra, hogy hőálló. Ez az ásványi, illetőleg olajtól és minden szerves anyagtól ment és bármily színben előállítható festékekkel azonban nemcsak a szóban levő betonra és a legtöbb kőre, így fayencera, de fára és vasra is lehet festeni és a bevonatok kisebb avagy nagyobb fényvel állíthatók elő. Ezért ezen festék hivatása, a gyorsan elpusztuló olajfestékeknek igen sok téren helyébe lépni és a szóban levő betonvakolaton a szobafestészet terén tartós, kivánság szerinti szép eredményeket biztosítani. Az ilyképen nagyobb fényvel bevont tárgyak pedig mintegy hideg uton képezett majolikát szolgálnak.

Már mozgalom indult meg aziránt, hogy Medveczky Zsigmond találmányaira gyárat alapítsanak, még pedig szövetkezeti, esetleg részvénytársasági alapon. A gyárat Aradon szeretnék megalapítani. Ez esetben a város bizonyára sietni fog a gyáralapításban résztvenni, illetőleg ahhoz segédkezet nyújtani.

Ünneplik a levegő urát.

Bleriot Párisban.

Távirati tudósítás.

Arad, július 29.

Bleriot Lajos, a híres francia repülőgép-feltaláló mámoros ünneplésben részesül, amerre csak megy. Tegnap a francia fővárosba érkezett és őt, meg családját olyan ovációval környezték, amilyenre ritkán volt példa Párisban.

Távirataink a következők:

A feltaláló fogadtatása Párisban.

Párisból táviratozzák: Körülbelül fél millió ember várta tegnap este a francia népnek fényes dicsőséget szerzett levegő utast a pályaudvaron, ahova a Calaisból érkező gyorsvonattal megkellett érkeznie. Mint nemzeti hőst ünnepelte őt Páris lakossága.

— Éljen a győző, éljen Franciaország, éljen Bleriot! — kiáltások reszkettették meg a levegőt. Virágosó várta a gyönyörű város utcáin és az asszonyok az ablakokból, a bátor léghajós kedvenc virágát: a sárga rózsát ezerszámra dobálták lábai elé. A tömeg a Marseailest énekelte.

A bevonulás utvonala gyönyörűen fel volt díszítve. Az északi pályaudvartól a Konkordia-terig virágfüzerekkel volt csinosítva, a házak zászlódiszt öltöttek. Az utcán Bleriot kocsija csak nagy nehezen jutott előre. Egy óránál tovább tartott, míg a kocsi az Aeroklub helyiségei elé ért, ahol az ünnepélyes fogadtatás lejátszódott.

A Bleriotot és nejét Calaisból hozó gyorsvonatnak négy óra 45 percekor kellett volna Párisba érkeznie, de 40 percnyi késése volt. Már négy órakor átláthatatlan tömegben foglaltak el minden talpalattnyi helyet a pályaudvar környékén. Maga a hatalmas épület alig látszott ki a zászlóerdőből. Végre hallatszott a mozdony közeledését jelző fütty. Bleriot megjelent a vasuti kocsi ablakában. A kiszállásnál barátjának, Santos-Dumont-nak karjára támaszkodott, mert a lábán levő seb a járásban akadályozza. Mikor a Perronra lépett, a kormány képviselői, Barthau és Millerand miniszterek üdvözölték őt. Majd La Vaule gróf, az Aeroklub alelnöke és Quinton, a nemzeti léghajós szövetség alelnöke intézik hozzá meleg üdvözlő beszédeket.

A szónoklatok elhangzása után a „Stella” női Aeroklub küldöttsége Bleriotnének hatalmas virágcsokrokat nyújtott át.

Bleriot halvány és meglátszanak rajta az utóbbi napok izgalmai. Mikor megpillantotta a feldíszített pályaudvart és a tiszteletére rendezett mély hatást keltő fogadtatást, teljesen megzavarodott, nem tudott szóhoz jutni, szakadatlanul szorongatta a feléje nyújtott kezeket és csak nagysokára volt képes mindössze annyit mondani:

— Végtelenül meg vagyok hatva.

A szeméi megteltek könnyel. A körülötte csoportosuló újságírókhoz így szólt:

— Ezt én nem érdemeltem meg.

Az üdvözlő beszédek elhangzása után rendkívül bájos és megható jelenet játszódott le. Bleriotnak négy gyermekét vezette eléje a nagyapjuk, egy nyolevan esztendőes aggastyán és a család örömkönyektől csillogó szemekkel tekintett rá, majd a nyakába borultak és öszszecsókolódtak. Bleriot kezét csókolt apjának. A jelenlévők néma csöndben, meghatva szemléltek a bensőséges jelenetet.

Ezután kocsira szállott az ünnepeit férfiu és felesége. A kocsira tüzte azt a nemzeti színű trikolt, melyet a *Matin* riportere, Fontaine lengetett feléje, mikor Doverben partra szállott. Alig pillantotta meg az utcán várakozó közönség a kiváló aviatikust, áttörte a rendőri és katonai kordont. Alig tudott a kocsi előbbre jutni. Bleriot felállott és „*Éljen Franciaország!*” kiáltással köszönte meg az ujjongó tömeg ovációját. Végül sikerült helyet szorítani a kocsinak és ez lépésben megindulhatott.

Bleriot leszerelt.

Bleriot egy beszélgetés kapcsán kijelentette, hogy *nem pályázik* a Daily Mail 1000 fontos díjára, hanem ezzel Leblanc barátját bizza meg, aki egy Bleriot típusu monoplánnal okvetlenül résztvesz a versenyen.

Bleriot repülése a mozi-ban.

Az angol kinematograf-vállalkozók természetesen felhasználták a kitünő alkalmat és már a repülés napján bemutatták a mozgófényképszínházban Bleriot utját. Mikor Bleriot angol földre érkezése napjának estjén egy nagy társasággal az *Empire-színházban*, London egyik nagy varietéjében megjelent, nemcsak mámorító ovációval fogadta a közönség, hanem már meg volt örökítve a mozgófényképen. A Calaisból való elutazás, a repülés egy része, a Doverben történt megérkezés és kikötés, az őt váró óriási embertömeg kitünő felvételben volt megrögzítve az érzékeny filmen.

AZ ARADI KÖZLÖNY TELEFONSZÁMAI:

Szerkesztőség — — — — — 357

Kiadóhivatal és hirdetési osztály — 151

HIREK.

Tűz egy fővárosi bérpalotában.

Távirati tudósítás.

Arad, július 29.

Ma délben háromnegyed egy órakor a főváros egyik legnagyobb nyomdájában, az Athenaeumban tűz ütött ki. A tüzet Fröhlich János hírlapíró vette észre, aki éppen arra ment „Az Újság” szerkesztőségébe. A veszedelem a legfelső fraktusban, a kész könyvek raktárában ütött ki, de néhány pillanat alatt lángban állott az egész tető.

Az Athenaeum épületének pincéjében a rotációs gépek, félemeletén a papír-raktár, első és második emeletén a könyvkiadó, litografia és szedőtermek vannak elhelyezve. A harmadik emeleten van a könyvkötészet, a padláson pedig, ahol a tűz eddig ismeretlen okból keletkezett, mintegy *másfél millió* szétküldésre váró kész könyv van felrakva.

Ebben a raktárban ma délelőtt Fodor Ferenc irodavezető dolgozott több alkalmazottal. Déli 12 órakor elhagyták a raktárt, bezárták az ajtót s ettől kezdve senki sem volt ott. Háromnegyed egykor csapott fel innen a láng. A kifelé tóduló füstöt Fröhlich János észrevette és azonnal jelentette a Miksa-utcai portásnak, hogy tűz van. A portás vészjelet adott, mire a nyomdában levő munkások hozzáfogtak a tűz eloltásához. Néhány pillanat alatt lángban állott a tető, de szerencsére a tűzoltók is gyorsan megérkeztek és minden oldalról megtámadták a tüzfészket. A Rákóczi-uton néhány perc alatt megakadt a közlekedés; mindjárt rendőrök érkeztek a rend fenntartására és megjelent a helyszínen Boda Dezső főkapitány is. Egy órai munka után sikerült a tüzet eloltani. A tető végig, és a harmadik emelet egy része leégett. A kár meglehetősen nagy.

— Merénylet egy osztrák magyar konzul ellen Szalonikiból táviratozzák: Prizrend albániai városban egy mohamedán ember ötször rálőtt Prohászka Oszkár osztrák-magyar konzulra, akit meg akart ölni. A konstantinápolyi kormány szigorú utasítást küldött, hogy a merénylőt kerítsék kézre, a legszigorubbán büntessék meg és a hatóságok adjanak elégtételt a konzulnak. Bővebb részleteket még nem tudni az esetről.

— Katonai előléptetés. A király magyar pécskai Lázár Frigyes vezérőrnagyot, az aradi honvédbuszár osztály volt parancsnokát, a 2. honvédlóvasdandár parancsnokává nevezte ki.

— A Kossuth-szobor környékének parkirozása. A parkbizottság ma délelőtt Varjassy Lajos polgármester elnöklésével ülést tartott és a Kossuth-szobor környéke parkirozásának részletterveit állapította meg. Megbizta Lóca Rezső gazdasági tanácsost a munkálatok végrehajtásával. A park a városi kertész tervei szerint létesül és a szobortól a Karolina-utcáig terjedő rész kerül beültetésre. A sétány közepén öt méteres gyalogut marad, melyet díszes villamoslámpa oszlopok tarkítanak. A díszfák és virágok legnagyobb részét a városi kertészet szolgáltatja.

— Békés község lángokban? A késő esti órákban biztosítási körökben Aradon az a hír terjedt el, hogy Békés községnek több nagy köz- és magán-épülete lángokban áll. Pozitív értesítés az éj folyamán a tüzre vonatkozólag nem érkezett.

— Haefele János az aradi textilgyár beruházásairól. Az Aradi Közlöny már számában megemlékeztünk a textilgyár építésének legközelebbi mozzanatairól. Ma már jelentős lépést tett az igazgatóság a beruházások eszközése körül. Haefele János, a gyár igazgatója, aki napok óta Aradon tartózkodik, — mint tudósítónk előtt kijelentette, — ma megrendelte a gyár üzeméhez szükséges hatalmas gőzgépet és kazánokat. Az egyik megrendelést aradi, a másikat budapesti gyárnál tette meg. A gyár üzeméhez ezer lóerejű hatalmas, modern gőzgép szükséges, ezt a Láng L. budapesti gépgyár fogja szállítani, míg a négy darab kazánt a Weitzer János-féle aradi gyárban rendelte meg az igazgatóság. Érdekesen nyilatkozott Haefele a rendelésekről:

— Összehasonlítva — mondotta — a magyar gyárak ajánlatait a saját hazám és egyéb külföldi gyárak ajánlataival, kénytelen vagyok megállapítani, hogy a magyar gyárak és gyár- iparosok részéről tapasztalt előzékenység, kulantéria és engedékenység igen csekélynek mondható. Különösen állithatom ezt ezen a téren, mert az aradi textilgyáron kívül már sokkal nagyobb gyárakat is építettem. És hogy dacára a külföldi gyárak lényegesen olcsóbb ajánlatainak, magyar gyáraknál tettem a megrendelést, ez — eltekintve attól, hogy a magyar ipart előnyben akartuk részesíteni, — azért is történt, mert úgy tudom, Magyarországnak a gőzgépek előállításán terén rendkívül fejlett ipara van. Meg kell jegyeznem a magam részéről, én általában úgy találok, hogy a magyar ipartermékek árai oly magasra vannak csigázva, hogy valóban érthető, ha Magyarország az ipar terén nem tud kellő gyorsasággal haladni.

— A gyárnak milyen belső berendezési munkáit szándékozik még az igazgatóság magyar iparosokkal elvégeztetni? — kérdezte tudósítónk:

— A szövészeket és orsókat külföldről fogjuk beszerezni, mert ezeket Magyarországon még nem tudják előállítani, de minden egyéb szükségessé Magyarországon szerzünk be. A villamos vezetékeket, transzformatorokat, fűtőkészülékeket stb., ugyyszólván az épület összes tartozékait. Ami magát a gyár építését illeti, ezt is feltétlenül magyar építésznek adjuk. A költségvetések áttanulmányozása most folyik és pár nap, — legfeljebb két hét múlva, ha ezzel készen leszünk, dönteni fogunk. Kijelentem, hogy az építkezésre eddig csak aradi építészek pályáztak. Remélem, pár nap múlva e tekintetben is módunkban lesz végleges választ adni és az építkezést teljes erővel megkezdeni.

— A függetlenségi és 48-as kör f. hó 30-án, pénteken este 8 órakor tartja rendes heti értekezését Répásy-féle 888-as vendéglőben, (Alsómolnár-u.) melyre a t. tagok minél nagyobb számban megjelenését kéri Nagy Kálmán elnök.

— Ahol nem hisznek a repülőgépből. Egy alföldi város lapjában a következő hír jelent meg tegnap:

„Repülés. Egy Bleriot nevű francia átrepült Franciaországból az anglusok hazájába. Így telefonálja ezt nekünk fővárosi tudósítónk. Hiszi a piszi.“

— Tűz a gyulai állomáson. Gyuláról táviratozzák: A gyulai vasúti állomás raktárában egy mozdonyból kipattant szikrától tűz keletkezett. A raktár teljesen leégett. A lángok a vasúti vendéglőbe is belekaptak, de azt részben sikerült megmenteni. A kár igen nagy.

— A Gotterhalte áldozata. Megírtuk, hogy Taxis József altábornagy, a magyar érzésű katoná, a pécsi püspök kérelmére a feltámadási körmeneten nem huzatta el a Gotterhaltét, miért rövidesen nyugdíjazták s az anyira elkeserítette az altábornagyot, hogy családjának a legszigorubbán meghagyta, hogy miként egykor Benedek tábornagy tette, őt is polgári ruhában s minden katonai szertartás mellőzésével temessék el. Málik Mátyás kaposvári posta- és táviró-segédtsízt, aki annak idején az 52-ik gyalogezred támburmajorja volt, így adja elő azt az esetet, amely miatt a vitéz katonát a katonai szoldatezeka nyugdíjazta:

— 1902-ben a feltámadási ünnep fényének emelésére kivonult Pécsre az 52-ik gyalogezred egy százada is, az ezred zenekara kíséretében. Alig helyezkedett el, a zenekar mellett foglaltak állást a diszben kivonult közös és honvédtiszti kar élén kisjókai Udvarnok Viktor ezredes ezredparancsnok (most altábornagy) és Alt Sámuel alezredes s a többi törzstiszt. Később érkezett oda Taxis József báró dandárparancsnok, honvédtábornok, aki a század előtt elvonult. Amikor az egyházi körmenet megkezdését jelző disztüzeléshez töltöttek volna, hozzám lépett Kesselbauer százados, a pécsi állomásparancsnokság kapitánya s közölte velem, hogy Taxis báró dandárparancsnok utasítására a disztüzelés után ne játszunk a Gotterhaltet, hanem menjünk át a szemközti levő püspöki kapu elé s bármily indulót játszunk a körmenet alatt. A diszlövés után a zenekar nem is játszotta a Gotterhaltet, a tisztikar összenézett, főleg a karmestert figyelték s nem tudták mire vélni a Gotterhalte elhagyását és más induló játszását. Néhaj Alt Sámuel alezredes rohant a karmesterhez megtudni, hogy miért szegte meg az előző napi parancsot s csak akkor nyugodott meg, amikor megtudta, hogy az Taxis báró tábornok parancsára történt. Az alezredes másnap jelentette a történeteket ezredesének, Udvarnok ezredparancsnoknak, aki viszont engem rendelt ezredrapportra, ahol el kellett ismételnem a kapott parancsot és az ezt megváltoztató tábornoki parancsot. Hogy a további eljárás mily gyorsan mehetett, azt csak abból lehet következtetni, hogy rövid pár nap alatt Taxis báró dandárnokot felsőbb rendelkezésszabadságotolták és ezt követőleg nyomban nyugodalomba helyezték.

— Sikasztó magánhivatalnok. A budapesti rendőri sajtóiroda közli ezt az aradi érdekességű hirt. A budapesti büntető törvényszék vizsgálóbírája elfogató parancsot adott ki Krón Ede aradi születésű 27 éves magánhivatalnok ellen, aki sikasztott. Krón az Első magyar foto-ipar részvénytársaság alkalmazottja volt. Hivatalában pénzt is kezelte. A napokban 300 koronát magához vett és megszökött. A rendőrség nyomozza.

— Lopás a lyceumban. Az aradi rendőrség előtt Erdős Dezső mezővárosi állomásfőnök különös lopási ügyben tett feljelentést. Panaszában elmondja, hogy László nevű második gimnázista fia megjelent július 1-én az aradi lyceumban, hogy beiratkozzék. A fiu kezében egy kis könyvecske, abban husz koronás bankjegy volt tándijra. A fiu egyszerre azon vette észre magát, hogy az előszobában a tolongók közül valaki elvette tőle a bankjegyet tartalmazó könyvecsket. Erdős Dezső feljelentést adott be ismeretlen tettes ellen a hatóságnál. Meg is nevezte, hogy kikre gyanakszik, de gyanuját megerősíteni nem tudta. A nyomozást folytatják.

— A székesfehérvári affér epilógusa. Székesfehérvárról táviratozzák: A székesfehérvári botrány két hőse, Taby Kálmán és Luby János hadnagyok provokálták azokat a székesfehérvári hírlapírókat, akik az emlékezetes kávéházi incidenset megírták. A hadnagyok provokálni akarják azokat a fővárosi újságírókat is, akik az esetet megírták, de a hírlapírók, ezaint hírlík, egyöntetűen megtagadták minden elégtételt.

— Szökés a Lipótmezőről. Fővárosi tudósítónk jelenti: A lipótmezei örültek házából megszökött Schöppe Gusztáwné született Paller Karolina pozsonyi magánzónő. A szerencsétlen asszony már évek óta elmebajos. Már kezelték a Lipótmezőn, de a múlt hónapban kibocsátották, mert jobban lett. Pár nap múlva azonban újból be kellett szállítani, mert ismét erőt vett rajta betegsége. Ma eltűnt a Lipótmezőről. Hogy hova szökött, nem tudják.

— Halálos baleset a Laendler-telepen. Ma délután hat órakor halálos szerencsétlenség történt a Boros Béni-téren levő Laendler-fatelepen, ahol tudvalevőleg most építkezések folynak. Négy fiatal munkás egy nagy vaskémény fölállításán dolgozott. A vaskémény fölállítási munkájára direkt Laendleréktől Bánfy Dénes ácsmester kapott megbízást. A négy között volt Tischler Tódor 16 éves mikalakai születésű fiu is. Ezek egy 16 métermázsa súlyú kúrtódarabot egy már fölállított kúrtó tetejébe akartak felhazni egy csiga segítségével. Midőn a kúrtó mintegy másfél méter magasságban volt, az a gerenda, amelyen a vascsiga el volt helyezve, ketté tört és a gerenda egyik vége Tischler fejéhez vágódott, de oly erősen, hogy a fiu a földre esett és azonnal meghalt. A hatóságokat azonnal értesítették a szerencsétlenségről s megejtették a vizsgálatot. Hogy kinek a gondatlansága következében történt a halálos baleset, azt még nem derítették ki. A Tischlerrel együtt dolgozó többi munkás nem sérült meg.

— Pisztolypárbaj. Budapestről jelentik: Jeney Pál huszárszázados és Fränkel Etnő banktisztviselő egy vendéglői összeszólalkozásból kifolyólag a ma nap a cinkotai erdőben pisztoly-párbajt vívtak. A feltételek szerint a felek huszonöt lépés távolságból, vantesövű pisztollyal egyszer váltottak golyót. Fränkel golyója Jeney mellébe fúródott, ő maga csak könnyebb természetű horzsolást szenvedett. Jeney állapota nem veszedelmes. A párbaj után beavították lakására, ahol hozzátartozói ápolják.

— Összegett asszony. Világosról jelentik: Dienstmann Györgyné világosi lakosné, — akinek már régebb idő óta epileptikus rohamai vannak — ma tüzet akart gyújtani kályhájában. Ebben a pillanatban elfogta az epileptikus roham, összeesett és a kezébe levő égő gyufát a földre ejtette. Az asszony ruhája lobogott a gyufától és a szerencsétlen asszony, mielőtt valaki segítségére siethetett volna, teljesen összeégett. Nyomban meghalt.

— Megfertőzött kis leányok. Szabadkáról írják: Ma reggel a munkásbiztosító pénztár egyik orvosát felkereste Winter József vágóhídi felügyelőnek a felesége, aki magával hozta hét esztendőes Ilona nevű leányát is. Winterné elmondta az orvosnak, hogy a kis Ilonka már régebb idő óta betegségről panaszkodik és néhány hét óta igen rossz szinben van. Az orvos megvizsgálta a kis leányt és konstataálta, hogy olyan nagymérvű fertőzött betegségben van, amely felnőtteknél is szokatlan. Az orvos kérdegetésére Ilonka bevallotta, hogy a vágóhídon van egy Miska nevű szolga, aki gyakran vitte őt és Budincsev Mária nevű hasonló koru barátnőjét a szalma közé, ahol „csunya játékot“ játszott velük. Miska megfenyegette a kislányokat azzal, hogyha szólni mernek, összeköti kezüket, lábukat, betömi a szájukat és a szalma közé temeti őket, hogy ott éhen haljanak. A gyerekek megrettentek a szolga fenyegetésétől és nem mertek szólni senkinek. Miután az orvos megállapította a szokatlanul

nagymérvű fertőző betegséget, Winternét és Ilonka lányát a rendőrséghez küldte, hogy ott a rendőrorvos hivatalosan vizsgálja meg. Winterné panaszt akart tenni a gyermekrontó szolgál ellen és sorba járta a kapitányok szobáit, de panaszát nem vették fel, hanem az orvoshoz visszaküldték azzal az utasítással, hogy *szerezzen orvosi bizonyítványt.* Az orvos, tekintve, hogy a magánorvosi bizonyítvány pénzbe kerül, bizonyítványt nem adott, hanem a kislányt a kórházba vitette, ahol azonnal felvették, minthogy az a veszély fenyegetett, hogy a kis Ilonka az egész családot megfertőzi.

— Francia likőrök legbiztosabb készítésére, — házilag — a likőr aroma 1 üveg 60 fillér Vojtek és Weisznál. 17

A párisi Hamupipőke.

Jozefin lábacska.

*

Nem ismerjük, — sajnos — Dömötörfly Jozefin kisasszonyt (de Hogis, de Pancsova en Hongrie) ellenben, óh mi szegény emberek, egy messzi párisi lapból, a „Cri de Paris“-ból kell megtudnunk, hogy milyen parányi apró lábacskaik vannak Dömötörfly Jozefin honleánynak. Csoda lábak, melyeknek Párisba is eljutott a híre, a következőképen:

Szép rózsaszínű levelet vitt Magyarországról a posta Párisba, finom női irással címezve: Nagyságos polgármester urnak Páris. Sokáig forgathatta a postás, kinek kezébe akadt, az értelmetlen irást, míg kitalálta, hogy a nagyságos polgármester ur: Monsieur le Bourgmestre de Paris-t akarja jelenteni s el is vitte a levelet Monsieur de Selves-nek, Páris polgármesterének. A rózsaszínű borítékban magyar levél volt és szólott, amint következők:

Nagyságos Polgármester ur, olvastam lapomban, hogy Párisban egy ur Hamupipőke cipellőt csináltatott és 60.000 franknyi jutalom jár annak a tizenhétéves leánynak, aki fel tudja lábára huzni azt a papucsot.

Mivel a szép párisi nők mostanáig hiába kísérelték meg a próbát, nem habozom követelni a díjat, mert kijelentem, hogy én fel tudom lábamra huzni azt a papucsot és akár polkát vagy valcert is táncolhatok benne.

A nagyságos polgármester urnak bocsánatát kérve alkalmatlanságomért, maradok kiváló tisztelettel:

Hogisi Dömötörfly Jozefin,
Pancsova (Magyarország.)

Monsieur de Selves, bármilyen udvarias francia is, nem teljesithette Dömötörfly kisasszony kérését, mert — egyszerűen — a bolondos Párisban senki sohasem készítettett Hamupipőke papucsot s még kevésbé tűzött ki 60.000 frankos díjat. Parányi lábu Dömötörfly Jozefin hát valami tréfa áldozata.

A francia lap azonban hívja, csalogatja Párisba Josephine Domotorffy de Hogist. Majd akad ott gavallér, aki szabat a kisasszonynak cipőt. Hamupipőke cipellőt a lábacskaikára eleget s felajánlja a 60.000 frankot. És nem lehetetlen, hogy még karriert fog csinálni Dömötörfly kisasszony pompás páratlan lábacska.

KÖZGAZDASÁG ÉS KÖZLEKEDÉS.

Budapesti áru- és értéktőzsde.

— Távirati tudósítás. —

Budapest, július 29.

Amerika ¼-el magasabb. Kínaiat, vételkedv mérsékelt, 20 ezer mm. 5—10 fillérral magasabb,

As árak 50 kilónként számítva:

Dél 2 órai
zárlat zárlat

Tengert 1910. májusra 7.05—7.06 7.01—7.05
Buza 1909. okt. erre 13.71—13.72 13.65—13.66

Buza 1910. áprilra 13.99—13.99 13.91—13.92
Rozs 1909. októberre 9.90—9.91 9.88—9.9
Zab 1909. októberre 7.63—7.64 7.60—7.61

Zárul 8 órakor

Utótőzsde üzletelen.

Budapest kőbányai sertéskereskedelem.

— Július 29. —

Magyar elsőrendű: Öreg nehéz páronként 400 kilogrammon felül súlyban — fillérip; közép páronként 400—400 kilogrammig terjedő súlyban — fillérip; fiatal nehéz páronként 320 kilogrammon felül súlyban 140—143 fillérig; fiatal közép páronként 240—280 kilogrammig terjedő súlyban 143—144 fillérig; könnyű páronként 240 kilogrammig terjedő súlyban 145—146 fillérig.

Sertéselészám: július hó 26. napján volt készlet 29,42 darab, július 27. napján felhajtott 62 darab, július 27. napján elszállított 287 darab, július 28. napjára maradt készletben: 29,417 darab. A hiatt sertés üzlet irányzata vevők változatlan.

SZERKESZTŐI ÜZENETEK.

Vidéki előfizető. Az illető intézet a legjobb hírnévnek örvend. Hogy tőkét hol helyezze el, arra nézve tanácsot nem adhatunk.

K. K. Eger. Sajnáljuk, nem adhatjuk közre.

Augusztus 1-én, vasárnap lesz az aradi nyomdások által rendezendő nagy néptünetpélye, ahol versenyek, kabaret, tűzijáték stb. és este táncvigalom lesz. A néptünetpély a városliget összes helyiségeiben lesz megtartva.

NYÁRI SZINHÁZ.

Péntek, 1909. július hó 30-án:

Hegedüs Gyula vendégfelléptével:

A király.

Vigjáték 4 felvonásban. Irták: R. de Flers G. A., de Caillavet és E. Aréne. Fordította: Moinár Ferenc.

S Z E M É L V E K:

A király	Hegedüs Gy.	Rivelot	Faludy K.
De Chamarrade	Deili Lajos.	A püspök	Szendrey M.
Blond	Leövey Leo.	Serin	Mátonfi R.
Bourdier	Várnay Jenő.	Therese	Zalay Margit.
Leborrain	Ditről Mór.	Marthe	Novak Irén.
Corneau	Polgár S.	Suzette	H. Harmath J.

Kezdete 8 órakor.

URÁNIA SZINHÁZ.

(Báró Simonyi-utca 1. szám, Szabadság-tér mellett.)

Műsor 1909. július 30-án, péntek:

1. Az ördög hájtala. Látványosság. — 2. A vidéki anyakönyvvezető. Bohózat. — 3. Almaborszüret. Természet után. — 4. Késik az óram. Kacagtató. — 5. A molnár boszaja. Dráma. — 6. Száz korona a megtalálónak. Kacagtató. — 7. Antoniette monoplan repülőgép felszállása. — 8. Prémvadászok. Dráma. Irtá: Jules Marny. Előadják elsőrangú párisi művészek.

Előadások este fél 7 órától kezdve.

Az előadásra bármikor be lehet menni.

Az előadások alatt a cs. és kir. 33. gyalogezred zenekara játszik. — Cukrászda.

NYILTTÉR.*

Szivarka hüvelyek nagy választékban.

Köszönetnyilvánítás.

Felejthetetlen férjem elhalálása alkalmából a részvétnek oly számtalan megható jelét tapasztaltam, hogy képtelen vagyok hálámat minden egyes résztvevőnek levélben kifejezni. Ezért a résztvevőket ezuton kérem, fogadják szives részvétőkért legőszintébb és mélyen érzett köszönetemet. 2771

Özv. Kotz Józsefné.

Naponta többször frissen pörkölt kávé

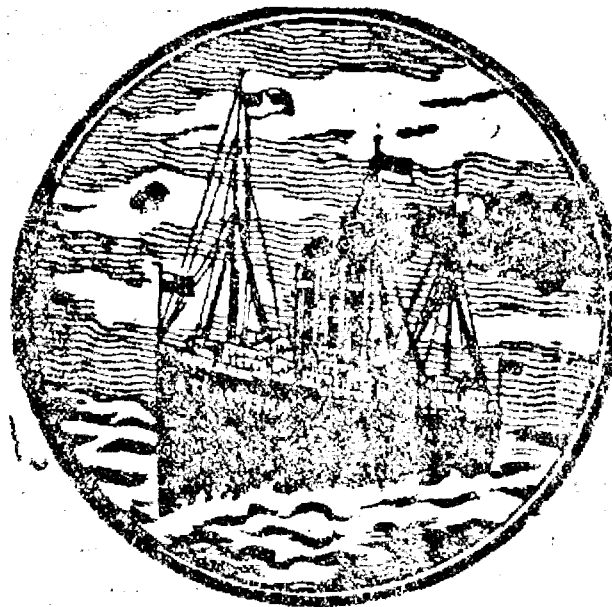
fűszer és illatszert KÁROS SZAGÁTÓL mentesen

Csakis az

Atlantika

kávé és tea behozatalnál kapható.

Villanyüzemű kávépörkölőnk működésben látható a kirakatban.

Arad, Andrassy-tér 20 Fischer Eliz-palota
Városi és megyei telefon 609.

MEGLEPŐ SZINTE CSODALATOS GYÓGYEREDMÉNYEK

APTAMÁSI

LITHIUM-GYÓGYVÍZ

zel gyomor, vese, hólyag és belbántalmaknál valamint asthma, bronchiale, köszvény és húgysavas diathesis eseteiben.

KAPHATÓ: Nagy Farkas és Fejér Gyula cégeknél Aradon. 5841

Ujítás.

Van szerencsém tisztelettel tudatni, hogy
80.000 kötetes kölcsönkönyvtáram
kiegészítésül

ujdonsági osztályt

létesítettem, melyet olyképen vezetek, hogy
**ezentul minden ujdonsa-
got 15—25 példányban** bocsá-
tok az olvasó közönség rendelkezésére.
**Céлом, hogy ezáltal a leg-
messzebb menő igényeknek
is eleget tessek.**

Ez új osztály létesítésével lehetővé tettem
azt, hogy azok olvasási igényei is teljes mér-
tékben fognak kielégítést nyerni, kik csupán uj-
donságok olvasására szorítkoznak.

Az egy-két hónap mulva forgalomból kikerülő
ujdonságokat, amelyeket ugyis bekötetlen ál-
lapotban adok olvasásra, megvételeire mélyen
leszállított árban bocsátom a m. t. közön-
ség rendelkezésére.

Ugyanezen ujítást
zenemű-kölcsönző intézetemre
is kiterjesztettem.

Egyben van szerencsém üzletem
papir- és írószere

részét a n. é. közönség szives figyelmébe
ajánlani. Azáltal, hogy a legelőkelőbb gyá-
rakkal létesítettem közvetlen összekötte-
tést, — papirkereskedésem **irodák és
hivatalok részére legelőnyö-
sebb beszerzési forrást képez.**

**Levél- és írópapírok, írósze-
rek, írógépkellékek, üzleti köny-
vek, u. m. i. strazzák, másoló-
könyvek és irodai felszerelé-
sek gyári raktára. Különleges-
ségek irodai cikkekben.**

**Névjegyek és levélpapírok a
legmodernebb és legtisztább
kivitelben kaphatók. Képes le-
velező lapok nagyban és kicsiny-
ben. Minden könyv és zenemű-
ujdonság raktáron. Nagy választé-
ku antiquarium. Divatlapok
és folyóiratok előfizetése.**

Kiváló tisztelettel

KERPEL IZSÓ

könyvkereskedő
ARADON, Andrássy-tér 20. sz.
(Fischer Eliza-palota.)
Telefon szám 885.

Permetező javítások elfogadtatnak.

M. kir. szabadalmazott

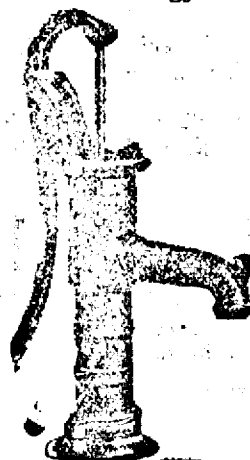
Borszivattyuk

és hozzá való legjobb minőségű
gummi csövek legolcsóbb gyári
árakon.

A szivattyu hengerből a bor utolsó
cseppig kifolyik, a szőlő magvak,
héjak és egyéb tisztatlanságok
azonnal továbbittatnak, ezáltal a sziv-
vattyu nem romlik és a bort nem
ronthatja, a gépezet jó működé-
seért 3 évi jótállás, ingyen javítás.

Tüzi fecskendők

**Golyó szelepekkel. Közse-
geknek legalkalmasabb,**
mert homokos és sáros víz hasz-
nálatainál sem tagadják meg a
szolgálatot, — a gép jó működé-
séért 3 évi jótállás (ingyen javítás),
hozzá való országos egységű csav-
varok és a legjobb minőségű beü-
l gummirozott
kendercsövek
a legolcsóbb
árban

Kutak

a hozzávaló

csövekkel
olcsóbbak és
jobbak, mint
bármely bel-
vagy külföldi
gyárban.

Hönig Ottó

m. királyi szabadalmazott tüzi fecskendő
és szivattyu készítő. 351

Arad, Rákóczi-utca 27. sz

Kugelhardt-féle

Chassalla Sandalok

hölgyek, urak és gyermekek

részére 2035

tennis cipők

kizárólagosan

Weinberger János cipő áruházában
kaphatók.

Papirkalapok

minden színben

kaphatók

Pichler Sándor

papirkereskedésében

Arad, Szabadság-tér 1.

Vidéki megrendelések azonnal esz-
közöltetnek. 951

22920—1909.

Hirdetmény.

A Weitzer János-utcában épülő
leányiskola földszintjén folyó évi
november 1-től kezdve s üzleti
helyiség bérebeadandó lévén, érte-
sitjük az érdeklődőket, hogy a ki-
bérletre vonatkozó ajánlatok szó-
val vagy írásban a hivatalos órák
alatt Lőcs Résző gazdasági tanács-
nokhoz intézendők.

Arad, 1909. július hó 4.

A városi tanács

Parket viasz és pasta

tükörfényes parket nyeréséhez.

MOLYOK ELLEN

LEGBIZTOSABB SZER A

VOJTEK ÉS WEISZ-FÉLE

ÉVEK ÓTA KIPRÓBÁLT

MOLYPU'SZTÍTÓ

— .50, 1.—, 2.— KORONÁS

EREDETI DOBOZOKBAN.

LEGUJABB FRANCIA ILLATSZER UJDONSÁ-
GOK, HÖLGYPOROK, SZAPPANOK, FOGPO-
ROK, FOGCREMEK, FOGVIZEK, FOGKEFÉK,

!!!! SZIVACSONK, stb. NAGY RAKTÁRA. !!!!

Állandó gyors- és gépirási tanfolyam!

Augusztus 1-én új tanfolyam nyílik meg. Tanórák az esti órákban (6—9-ig) tetszés szerint.

A tanfolyam végeztével bizottság előtt vizsga tartatik és a növendékek szabályszerű bizonyítványt nyernek. 2081

Mérsékelt tandíj! Beiratkozás egész nap!

Ziffer és Molnár

Összes írógépek műszaki intézete

Arad, Szabadság-tér 16. szám.

APRO HIRDETÉSEK.

Egy jóforgalmu bádogosműhely

más vállalat végett eladó Finger Izidor bádogosnál Gurahoncz. — Ugyanott jó forgalmu fehérmű tisztító intézet is eladó. 2763

Aradon

egy izraelita intelligens gyermek-telen házaspár, 2 izraelita gyermeket teljes ellátásra vesz az iskolai évadra. Bővebbet a kiadóhivatalban. 2778

Egy jóforgalmu hentesüzlet

helyben azonnal eladó. Cim a kiadóhivatalban. 2774

Megjelent és kapható:

Ifj. Klein Mór és Ingusz I. és Fia kiadásában Aradváros legújabb fali térképe. Ára 60 fillér. Nagy színes fali térkép ára 2 korona. 2765

Jársul keresek

egy bányatelepi községben 40.000 korona forgalmu vegyes üzlethez, egy rőfösben teljesen járás keresztény kereskedőt, kb. 25—30 évesig, ki a magyar, német és román nyelvet teljesen bírja és legalább 10.000 korona tőkével rendelkezik. Vevőkörrel biztosítva. Komoly leveleket a kiadóhivatal továbbít. 2589

Keresek

egy német ajku, szerény igényű kisasszonyt 2 kisleány és egy 6 éves fiu melé, ki a gyermekek nevelését és gondozását magára vállalja. Ajánlatokat bizonyítvány másolatokkal és fényképpel kér Steiner Ferencné, Déva. 2749

Egy jó családból való fiu

tanulónak 20 kor. fizetéssel felvétetik. Bővebbet Reich El., versenyzárban. 2746

Modern kölcsöntárunkba

érkezett újdonságok: Móricz Zs. Hét krajcár. Felicitas Rose: Heideschulmeister, Zobelitz: Die Körbe des Herrn von Wildenberg, Ingusz I. Fia Arad, Andrassy-tér 16. 178

Fényképesztli cikkek.

Bármily gyártmányu fényképező gépeket előnyös részletfizetésre. Fényképesztli lencsék bármely minőségben, s az összes fényképesztli kellékek és újdonságok rendkívül előnyárban. Bloch H. papirkereskedése és könyvnyomdája. Fényképesztli cikkek gyári raktára. Telefon 126. sz. 600 oldalas árjegyzék kívánatra ingyen. Vidéki rendelésekhez részletes használati utasítás és újdonságok ismertetése lesz mellékelve. 1215

Remington írógép

jó karban, 180 koronáért eladó. Cim a kiadóban. 2776

15 HP. lokomobilt

kölcsönképpen, esetleg megvételre keresek. Pollák Sándor, Erzsébetkörút 37. 2764

Papirkalapoknak

való krepp- és selyempapírok nagy választékban. Aradi felvételi és egyéb képes levelező-lapok nagyban és kicsinyben. Irodai cikkek, valamint üzleti könyvek kitűnő minőségben. Névjegyek és nyomtatványok. Egész könyvtárak vétele. Kerpel Izó könyv- és papirkereskedése Aradon. Telefon 385. 262

Új vendéglő megnyitás.

Van szerencsém a n. é. közönséggel tudatni, hogy a Fejsze-utca 1. szám alatti

vendéglőmet megnyitottam,

ahol is naponta friss sör és jó borok, u. m.: rizlingi, bakator, vörös és jó asztali borok a legolcsóbb árak mellett lesznek kiszolgálva.

Jókarban tartott kuglizó-pálya. Társas összejövetelekre alkalmas helyiségek. Pontos, szolid kiszolgálás! 2619

Szíves pártfogásért esd, tisztelettel

Ungureán Viktor I. vendéglős.

Háziasszonyok b. figyelmébe ajánljuk

RUBITS GYULA

fényező és mázoló műhelyét

Szent Pál-utca (Bocskai-tér sarok.)

Elvállal e szakmába vágó mindenféle munkát, u. m.: butortenyézést, vas- és fa-butorokban, régi butorok újrafestését bármilyen stílusban, kávéházi perendezéseket u. m.: asztalok, székek, rácszatok, lámpariák, fogasok, csillárok

bronzírozását

éjjeli szekrényeket, mosdókat, fürdőkádakat, bármilyen márvány utaztatokat, ton- és viasz-munkákat, ton- és frész-színezést, majolika utaztatokat, díszítéseket, floderozást (erezést) bármilyen falfényezést és festést bármilyen színben, ajtókat, ablakokat és portálokat, üzletberendezéseket a legújabb és legmodernebb stílusban, jutányos Ára mellett készíttetnek. — Kívánatra barmikor a hához megyek. — Vidéki munkákat is elvállalok. — Becses pártfogásáért esedezve, vagyok kiváló tisztelettel

2227

Rubits Gyula

Julius I-én

életbe lépett az új hortörvény!

Bornylvántartási

könyvek

füzetek és nyomtatványok jutányos árban kaphatók

Pichler Sándor

papíros, írószer és üzleti könyv raktárában

Arad, Szabadság-tér 1.

Telefon 308. sz. 847

Alkalmi vételek

és eladások

ékszertárgyakban

arany és ezüstneműekben, Arad legnagyobb óra és ékszerraktára

Deutsch Izidor

óras és ékszerész 2761

Weitzer János-utca, Minorita-palota.

Zálogcédulák

arany és ezüstneműek, gyémánt és briliáns tárgyak a legmagasabb árban megvételnek vagy más tárgyra átcsereeltetnek TELEFON 438. TELEFON 438.

18381—1909. szám.

A m. kir. jószágigazgatóságtól.

Árlejtési hirdetmény.

Az aradi jószágigazgatósági irodák fűtésére az 1909—1910. őszi, téli és tavaszi időnyre szükséges mintegy 453 ürköbméter cserhasáb tűzifának beszerzésére és házhoz szállításának biztosítása végett zárt írásbeli árlejtést hirdetek.

A szállított cserfának száraznak, jó minőségűnek kell lenni és teljes méretben tömören kirakandó.

A szállítás a szükséglethez képest körülbelül 20 méteren-kinti részletekben a Ferdinánd utcában lévő földmívelési állam-épület udvarába eszközlendő.

A vételár kifizetése mindig a szállított mennyiség után, ha az átvételnél kifogás nem lesz, nyomban számla ellenében az aradi m. kir. adóhivatalnál történik.

Vállalkozó kötelezettségének biztosítására 250 korona bantpénzt köteles letenni, mely 1910. évi május hó közepén adatik vissza, ha kötelezettségének kifogástalanul megfelelt.

Felhivatnak a helyi fakereskedők, hogy amennyiben a faszállításra vállalkoznak, 1 korona bélyeggel ellátott írásbeli zárt ajánlataikat 250 korona bantpénzzel ellátva folyó évi augusztus hó 18-án délelőtt 10 óráig az alulírott jószágigazgatósághoz nyújtsák be, hol a szerződési feltételek a hivatalos órák alatt betkinthetők.

Arad, 1909. július hó 21-én.

Magyar királyi Államjóságigazgatóság.

(Utánnymás nem díjaztatik.)

2772